

Κεφάλαιο 12

ΣΥΝΤΟΜΑ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

1. ΣΠΥΡΟΥ ΡΙΓΓΑ

Ο Σπύρος Ρίγγας γεννήθηκε στο χωριό Άφρα του Δήμου Κέρκυρας το 1931. Μετά τις γυμνασιακές του σπουδές φοίτησε στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων.

Κατά τον καθηγητή του Παιδαγωγικού Φ. Κ. Βώρου¹, στην Παιδαγωγική Ακαδημία Ιωαννίνων ανέπτυξε έντονη πολιτική δράση για την οποία και εκδιώχθηκε από τη διοίκηση της σχολής:

Στο βιβλίο των Πράξεων του Συλλόγου Διδασκόντων της Ζωσιμαίας Σχολής διαβάζουμε τα εξής ενδιαφέροντα :

Πράξις 6^η

«Εν Ιωαννίνοις σήμερον την δευτέραν Μαΐου 1947....». Ο Κ. Σιωμάλας, Γυμνασιάρχης ανέλαβε τη διεύθυνση της Παιδαγωγικής Ακαδημίας, γιατί ο προκάτοχός του Δημήτριος Πουλμέντης είχε τεθεί στη διάθεση της « Σεβαστής Γενικής Διοικήσεως»

Πράξις 7^η

Την ίδια μέρα, και λίγα λεπτά αργότερα, ο Σύλλογος των Διδασκόντων συνεδρίασε για να αντιμετωπίσει μια δύσκολη κατάσταση «υπείκων εις την υπ' αριθ. 400/2.5.47 εμπιστευτικήν διαταγήν της Γενικής Διοικήσεως Ηπείρου κατά των σπουδαστών και σπουδαστριών της Ζωσιμαίας Παιδαγωγικής Ακαδημίας των εν τη ονομαστική καταστάσει του **τμήματος Ασφαλείας Ιωαννίνων** αναφερομένων συνημμένη τη ως άνω διαταγή».

---

¹ Παρατηρήσεις και σκέψεις του Φ. Κ. Βώρου, στο περιοδικό «Θέματα Παιδείας, τ. 40, σελ 60-69»

Σύμφωνα με την απόφαση του συλλόγου διδασκόντων: «Αποκλείονται προσωρινώς των μαθημάτων μέχρι ρυθμίσεως του όλου ζητήματος οι συλληφθέντες και κρατούμενοι σπουδασταί ήτοι:

.....

20. Ροντογιάννης Σπύρος

.....

35. Πολίτου Αίγλη

.....

40. Σπυρίδων Ρίγγας

.....

52. Στάμος Δημήτριος

Ο Σύλλογος συνεδρίασε και πάλι έχοντας νέα εμπιστευτική διαταγή και δικογραφίες με τους χαρακτηρισμούς Ο και Ν (προφανώς Όχι και Ναι) και αποφάνθηκε:

Πράξις 11^η (3.6 1947)

(.....)

A. Καλεί τέσσερις να ορκιστούν και

B. Συνεχίζει ο αποκλεισμός (των 31 σπουδαστών):

(....)

α. Οι 52+31 σπουδαστές -σπουδάστριες συλλαμβάνονται, φυλακίζονται ή απομακρύνονται από τη σχολή τους με μια γενική και ασαφή κατηγορία από διοικητική υπηρεσία. *Εκ των ως άνω πενήντα δύο (52 αποκλεισθέντων) ... άλλοι συνελήφθησαν διενεργούντες έρανον υπέρ του Κ.Κ.Ε, άλλοι δε θεωρούνται ως επικίνδυνοι κομμουνισταί.....»!*

β. Για τη δεύτερη ομάδα η κατηγορία είναι εντελώς αόριστη.

γ. Για την τελευταία ομάδα των πέντε ο αποκλεισμός συνεχίζεται. Με ποια κατηγορία; Και με ποια αποδεικτικά στοιχεία;

1. *Μπαρμπαγιάννη Ευθαλίας*
2. *Βλάχου Αλίκης*
3. *Μίχου Αθηνάς*
4. *Πανά Ηλία*
5. *Ρίγγα Σπυρίδωνος*

.....»

δ. Από την αρχή ως το τέλος, σε καμιά περίπτωση δε γίνεται λόγος για κάποια αναζήτηση τεκμηρίων ενοχής ούτε βέβαια για απολογία των κατηγορουμένων.

ε. **Ουσιαστικά η Σχολή διοικούνταν από την Ασφάλεια....**

(...)

Τον Ιούνιο του 1948, και ύστερα από νεότερη απόφαση του Συλλόγου (πρ. 13/21-6-48) ο σπουδαστής **Σπυρίδων Ρίγγας**, προσκλήθηκε και παρακολούθησε τα μαθήματα της Σχολής² απ' όπου και αποφοίτησε με άριστες επιδόσεις. (...)

Μετά από 5χρονη ταλαιπωρία διορίστηκε σε μη επιθυμητό τόπο, στα χωριά του Δήμου Εχίνου. Από τα Πομακοχώρια Ξάνθης πήρε μετάθεση για τη Διεύθυνση Λευκάδας, όπου και τοποθετήθηκε, το σχολικό έτος 1956/7, στο **2/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου**.

Στο Αρχοντοχώρι Αιτ/νίας ανέλαβε την ευθύνη να διδάξει τους 180 περίπου μαθητές, αλλά και να οργανώσει τη λειτουργία του νέου διδακτηρίου. (*Την ίδια χρονική περίοδο διορίστηκε στο 2/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου και ο συντοπίτης του Κερκυραίος Δημήτριος Βοντεσιάνος*).

Ο Σπύρος Ρίγγας, στην αρχή διέμενε στο σπίτι του *Αντώνη Αθ. Μπανιά* και στη συνέχεια στο σπίτι του *Π. Πεταλιά* (αρχοντικό Γιαννέλη). Στη συνέχεια και για περίπου δύο χρόνια διέμενε μαζί με τη γυναίκα του,

---

2 ό.π.

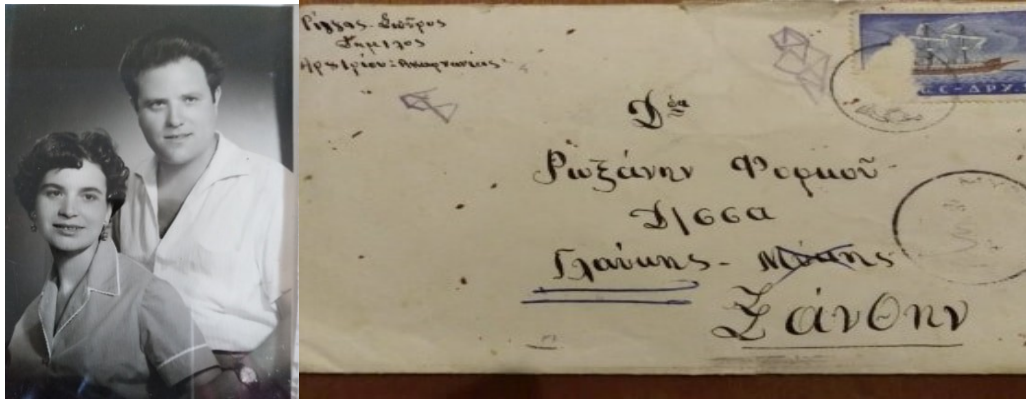
Ρωζάνη Φορκού, στις διαμορφωθέν από τον ίδιο «σπίτι του δασκάλου-διευθυντή»

· Η πρώτη οικία διαμονής του Σπ. Ρίγγα, ανακαινισμένη το 2010 από τον ιδιοκτήτη Γεώργιο Αντ. Μπανιά

Στην αριστερά πλευρά του σχολικού οικοδομήματος απεικονίζεται η αίθουσα του Νηπιαγωγείου όπως ήταν πριν διαμορφωθεί σε «σπίτι του διευθυντή».

0

Κερκυραίος δάσκαλος, Σπύρος Ρίγγας και η Ξανθιώτισσα (Γλαύκη Ξάνθης) γυναίκα του, Ρωζάνη Φορκού.³

Επί της διεύθυνσης του Κερκυραίου δασκάλου Σπύρου Ρίγγα, το σχολικό έτος 1959/60, το 2/θέσιο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωριού αναβαθμίστηκε οργανικά σε 3/θέσιο. (Κοντά στο δραστήριο διευθυντή Σπύρο Ρίγγα, και την εξαιρετη Κεφαλλονίτισσα (Διβάρατα) εκπαιδευτικό Διβάρη Κλεοπάτρα, τοποθετήθηκε ο Λευκαδίτης (Τσουκαλάδες) δάσκαλος Γεράσιμος Βεργίνης).

ΟΡΓΑΝΙΚΟΤΗΤΑ	Σχολικό έτος	Δάσκαλοι
2/θέσιο	1957/8	Σπύρος Ρίγγας, Δημ. . Βενετσιάνος
2/θέσιο	1958/9	Σπύρος Ρίγγας, Κλεοπάτρα, Διβάρη
3/θέσιο	1959/60	Σπύρος Ρίγγας Κλεοπάτρα Διβάρη Γεράσιμος Βεργίνης

Ο Σπύρος Ρίγγας εργάστηκε στο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωριού τρία-3 σχολικά έτη (1957-1958, 1958-1959, 1959-1960). Το καλοκαίρι του 1960 μετατέθηκε στο **Δημοτικό Σχολείο Πετροπηγής Καβάλας** όπου και δίδαξε μέχρι το 1972. Στη συνέχεια μετατέθηκε σε σχολεία της **Καβάλας** όπου και εργάστηκε μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1986.

Εν κατακλείδι, ο Κερκυραίος δάσκαλος Σπύρος Ρίγγας, συνέβαλε τα μέγιστα τόσο για την οργάνωση και διοίκηση του νέου σχολείου όσο και για την ομαλή προσαρμογή των μαθητών του στο νέο σχολικό περιβάλλον (σημερινοί-ές 75ηδες-ισσες, 80ρηδες-ισσες). Επιπροσθέτως, συνέβαλε τα μέγιστα για τη λειτουργία των συσσιτίων, των βραδινών

³ Από το φωτογραφικό αρχείο της δασκάλας Ρωζάνης Φορκού. Τις φωτογραφίες μας τις παραχώρησε η κόρη τους Αγγελική Σπ. Ρίγγα, την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

μαθημάτων - για την εξάλειψη του αναλφαβητισμού- βοηθώντας τους αναλφάβητους να πετάξουν από πάνω τους τις νοοτροπίες καθυστέρησης, και να βαδίσουν σε δρόμους γνώσης και κοινωνικής προόδου.

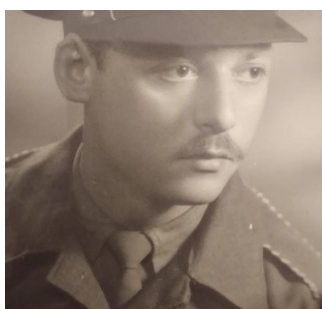
Ως δάσκαλος εργάστηκε σκληρά για να μεταδώσει η γνώση και να ανοίξει ορίζοντες στη ζωή των μαθητών του. Οι μαθητές του τον ενθυμούνται με ευγνωσύνη.

Έχει μία κόρη, την εκπαιδευτικό Αγγελική Ρίγγα.

Απεβίωσε το 1987 η δε γυναίκα του, Ρωξάνη, το 2022.

*(διάβασε περισσότερα στις αφηγηματικές μαρτυρίες)

2. Βιογραφικό του δασκάλου Δημήτρη Βοντετσιάνου

Ο Δημήτριος Βοντετσιάνος γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1935. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του φοίτησε στο Γυμνάσιο Κερκύρας όπου διακρίθηκε για τις εξαιρετες επιδόσεις του. Μετά την επιτυχή φοίτησή του στη Ζωσίματα Παιδαγωγική Ακαδημία των Ιωαννίνων διορίστηκε στο 2/τάξιο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου, το σχολικό έτος 1957-1958.

ΟΡΓΑΝΙΚΟΤΗΤΑ	Σχολικό έτος	Δάσκαλοι
2/θέσιο	1957/8	<u>Σπύρος Ρίγγας</u> Δημ. . Βενετσιάνος

Το σχολικό έτος 1958-1959 μετατέθηκε σε σχολεία της Κέρκυρας όπου και δίδαξε για τα επόμενα εκπαιδευτικά του χρόνια ...

*(διάβασε περισσότερα στις αφηγηματικές μαρτυρίες)

3. Βιογραφικό του δασκάλου Γεράσιμου Σπ. Βεργίνη

Ο Γεράσιμος Βεργίνης του Σπύρου και της Αυγής, το γένος Λάζαρη, γεννήθηκε στους Τσουκαλάδες Λευκάδας το 1935. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του φοίτησε στο ιστορικό Γυμνάσιο Λευκάδας όπου διακρίθηκε για τις εξαιρετες επιδόσεις του, αλλά και για τις αθλητικές του νίκες σε τοπικούς και περιφερειακούς μαθητικούς αγώνες.

Μετά την επιτυχή φοίτησή του στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία των Ιωαννίνων διορίστηκε στο 3/τάξιο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου το σχολικό έτος 1959/60 (διέμενε στο σπίτι του Στέλιου Καρκάση).

Ο Γεράσιμος Βεργίνης διακρίθηκε για την υψηλή διδακτική ευαισθησία του, την επιστημονσύνη του και την ανοιχτή σκέψη του. Κατά τον **Λευκαδίτη Σπύρο Βρεττό**, *«ως το τέλος της ζωής του δεν έπαψε να ενδιαφέρεται για όλα τα μεγάλα ζητήματα του τόπου του. Γι' αυτό παρέμεινε ένα λαμπρό παράδειγμα πνευματικής υποδομής και αναβάθμισης της ζωής στο χωριό του και τη Λευκάδα. Οι Λευκαδίτες θα τον θυμούνται με ευγνωμοσύνη....»*

Ήταν παντρεμένος με τη **δασκάλα Δήμητρα Τούμπα**, με την οποία είχε αποκτήσει δύο παιδιά, το **Σπύρο και τη Μαρία**.

Απεβίωσε το 2019⁴

*(διάβασε περισσότερα στις αφηγηματικές μαρτυρίες)

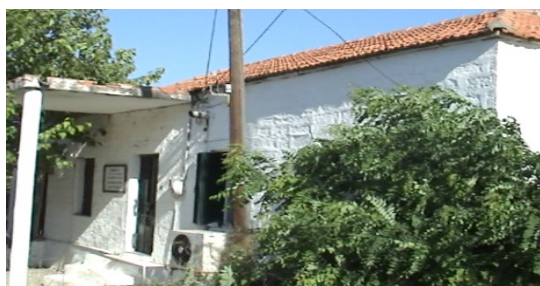
---

⁴ <https://aromalefkadas.gr/αποχαιρετισμός-για-ένα-δάσκαλο>, Ιούνιος του 2019, ανάκτηση 29/5/20

Κεφάλαιο 13

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΧΟΝΤΟΧΩΡΙΟΥ ΣΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1950 ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΣ ΒΙΩΜΑΤΙΚΕΣ-ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΚΕΙΝΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ - Μνήμες που πονούν, μνήμες που μένουν ζωντανές.

Κατά τις μαρτυρίες των σοφών σήμερα 75άρηδων και 80ρηδων το παλιό κτήριο - σχολείο της Παναγίας, χρησιμοποιήθηκε ως:

1. Δημοτικό Σχολείο Ζαβίτσης την περίοδο 1890-1940.
2. Ξενώνας των Κατοχικών δυνάμεων (Ιταλών και Γερμανών).

3. **Λαϊκό Σχολείο, Διοικητήριο και Λαϊκό Δικαστήριο του ΕΑΜ (1944).**
4. **Δημόσιο Σχολείο κατά τα σχολικά έτη 1946/47-1956/57**

Μετά τη μεταφορά των μαθητών στο νέο διδακτήριο το παλιό 2/θέσιο Δημοτικό Σχολείο μετατράπηκε:

5. **τα έτη 1958-1960 σε εστιατόριο** από τον Ανάστο Λιοντάκη. Σ' αυτό συγκεντρώνονταν οι δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι (δάσκαλοι, αστυνομικοί, γιατροί, διανυχτερεύοντες εισπράκτορες και οδηγοί... κ. ά.
6. **Περί το 1960 και μέχρι τη δεκαετία του 1980 σε Σταθμό Χωροφυλακής του χωριού.**

7. **Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 και μέχρι και σήμερα φιλοξενεί** το Αγροτικό

Ιατρείο Αρχοντοχωρίου. Στο χρονικό αυτό διάστημα η δυτική αίθουσα του κτιρίου χρησιμοποιήθηκε ως οικία των χωροφυλάκων, ως οικία του παπά, και πολλές φορές χρησιμοποιείται ως αίθουσα φροντιστηρίου Αγγλικών...

Στην προφορική του μαρτυρία ο Ανάστος Λιοντάκης, αναφέρει πως: «Την περίοδο που μεταφέρθηκε το σχολείο στο νέο κτήριο (1956/7) ήρθαν στο χωριό νέοι δάσκαλοι και νέοι χωροφύλακες. Ως νέος τότε και με προχωρημένη φαντασία πίστεψα ότι η λειτουργία ενός εστιατορίου, που να εξυπηρετεί τις διατροφικές ανάγκες των δημοσίων υπαλλήλων, θα ήταν μια σωστή επαγγελματική κίνηση. Όμως, είχα γελαστεί. Τα πράγματα δεν ήρθαν όπως τα υπολόγιζα και η δουλειά δεν πήγαινε καλά. Συνεπεία αυτών ήταν να καθυστερώ κι εγώ να καταβάλλω τα ενοίκια στην εκκλησία.

Όμως, η τακτική μου αυτή είχε αρνητικά αποτελέσματα: Ένα πρωινό του 1960 με επισκέφτηκε η εκκλησιαστική επιτροπή, δηλαδή ο παπάς και οι επίτροποι, και μου ανακοίνωσαν ότι ενοικίασαν το κτήριο-παλιό σχολείο στην Αστυνομία. Έπρεπε μου είχαν να έχει η εκκλησία σίγουρο

-κρατικό- έσοδο. Πράγματι, το καλοκαίρι του 1960 η αστυνομία μεταφέρθηκε από το σπίτι του Γρηγόρη Λιάκα - Γληγορέϊκα (σημερινό σπίτι του Σπύρου Ι. Λιάκα) στο κτήριο της εκκλησίας-το παλιό σχολείο και έμεινε εκεί μέχρι τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1980 ....

Ο Γιώργος Νικ. Μήτσης, θυμάται και μας ιστορεί:

«Στο τέλος της δεκαετίας του 1940 και στις αρχές της δεκαετίας του 1950 (1949/50, 1950/1 και το 1951/2) ο αριθμός των συμμετεχόντων και αποφοιτησάντων μαθητών από το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου ήταν πολύ μικρός. Τούτο δε οφείλονταν στα ολέθρια αποτελέσματα της Κατοχής, αλλά και της κακής εκπαιδευτική πολιτικής που εφαρμόστηκε στην περίοδο του εμφυλίου πολέμου και των πρώτων μετεμφυλιακών χρόνων (Ν. 1468/1944: Οκτατάξιο Γυμνάσιο).

Μετά το 1951 που η εκπαιδευτική νομοθεσία μπήκε σε νέες βάσεις (ν. 1951, ν. 1954 και ν. 1959/60) το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου άρχισε να σφύζει από παιδικές φωνές. Οι άσχημες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, αλλά και τα πολυποίκιλα και δυσεπίλυτα εκπαιδευτικά προβλήματα δεν στάθηκαν εμπόδιο στην όλο και μεγαλύτερη συμμετοχή των αγοριών και των κοριτσιών στη σχολική μάθηση (για την εγγραφή απαιτούνταν δίδακτρα και για την αγορά βιβλίων, τετραδίων και άλλων σχολικών υλικών πολλά χρήματα). Και τούτο γιατί διψούσαν για αληθινά γράμματα!

Θυμάμαι πως με το πρώτο χτύπημα του σήμαντρου ξετρυπώναμε απ' όλες τις γωνιές του χωριού και μέσα σε ελάχιστο χρόνο ανταμώναμε στην αυλή του σχολείου. Κι ύστερα το *κουδούνι μας παρέτασσε στις γραμμές. Μα σαν μπαίναμε μέσα στις αίθουσες τα πράγματα άλλαζαν ολωσδιόλου.*

Τόσο στο νέο όσο και στο παλιό κτήριο είχαμε μόνο δύο αίθουσες διδασκαλίας. Σε κάθε μία αίθουσα δίδασκε ο/η δάσκαλος/α τις τρεις τάξεις του ή τους 100 περίπου μαθητές που του αναλογούσαν. Για να μεταλαμπαδεύσουν τις γνώσεις τους μας έβαζαν σε ομάδες ανά τάξη, και στη σειρά, τα μικρότερα μπροστά και τα μεγαλύτερα πίσω. Ο/Η

δάσκαλος/α δίδασκε στην ίδια αίθουσα πότε τη μία τάξη και πότε την άλλη. Στα δευτερεύοντα μαθήματα μας έκαναν συνδιδασκαλία. Δηλαδή, πρώτα ο/η δάσκαλος/α έκανε μάθημα σε μία τάξη, και στη συνέχεια έβαζε ασκήσεις να τις δουλέψουν οι μαθητές -ατομικά και σιωπηλά- ενώ δάσκαλος/α δίδασκε σε άλλη τάξη.... και ούτω καθεξής. Οι όποιες μαθησιακές δυσκολίες παρουσιάζονταν ...εμπεδώνονταν καλύτερα με επαναληπτικές ασκήσεις ...στο Σαββατιάτικο μάθημα. (...)

Ο Δημήτριος Γ. Κακούρης, θυμάται και μας ιστορεί:

«Το παλιό σχολείο ήταν περιτειχισμένο με μάντρα 3 μέτρων. Το ίδιο και η εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής. Κατά το 1956 πήραν τις πέτρες από τους μαντρότοιχους και με αυτές έχτισαν και μπάζωσαν τον περιβάλλοντα χώρο του νέου Ιερού Ναού Αγίου Σπυρίδωνα. Επίσης, θυμάμαι πως μετά τον πόλεμο, το σχολικό έτος 1948/9; επέστρεψε στο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου, ο δάσκαλος **Ιωάννης Φλώρος**, ο οποίος έμεινε στο σπίτι της μάνας μου (οικία Γ. Καϋμενάκη). Τότε πρόεδρος του χωριού ήταν ο πατέρας μου, με τον οποίο συνεργάζονταν για την επίλυση των προβλημάτων του σχολείου. Όμως, οι χωριανοί τον έδιωξαν.... λόγω της συμμετοχής του στην Εθνική Αντίσταση...

(υπάρχει πλούσιο φωτογραφικό υλικό της εποχής, στην ΣΤ' Ενότητα).

Η Δήμητρα Θεοδ. Πεταλιά, θυμάται και μας ιστορεί:

«...Τόσο στη δεκαετία του 1950 όσο και στις αρχές της δεκαετίας του 1960 τις μικρές τάξεις τις αναλάμβαναν οι δασκάλες: Κλειώ Στεφάνου, Ελένη Φέτση, Κολυβά Σπυριδούλα και Κλεοπάτρα Διβάρη, τις δε μεγάλες τάξεις οι δάσκαλοι: Άρης Κατωπόδης, Χρήστος Ροντογιάννης, Δημήτρης Βοντετσιάνος, Γεράσιμος Βεργίνης, Σπύρος Ρίγγας, Ιωάννης Σκληρός, ... και Πάνος Ντζουροπάνος.

Στη δεκαετία του 1960, που το σχολείο αυξήθηκε οργανικά σε 7/θέσιο, τις μικρές τάξεις τις αναλάμβαναν οι δασκάλες: Κλεοπάτρα Διβάρη, Αλεξάνδρα Πίντα, Σπυριδούλα-Λούλα Κολυβά, Ιουλία

Βρατσίστα, Χριστίνα Λινάρδου, ... και η Κανέλλα Ράμμου, και τις μεγάλες τάξεις οι δάσκαλοι: Γιώργος Νάστος, Ιωάννης Σκληρός, Γ. Βεργίνης, Πάνος Ντζουροπάνος, Βασίλης. Δαρδαμάνης, Γιώργος. Λάζαρης, Χρήστος Κατωπόδης, Στέλιος Χόρτης, Γιάννης Αναγνώστου ... κ. ά.»

Ο Κώστας Γ. Κακούρης θυμάται και μας ιστορεί:

«Αν και η φοίτηση των μαθητών στο σχολείο ήταν υποχρεωτική εν τούτοις ο ενθουσιασμός για κάθε παιδί ήταν σε διαφορετικό βαθμό. Τα περισσότερα παιδιά, μετά την Δ' τάξη, σταματούσαν το σχολείο. Ο λόγος ήταν η σκληρότητα του εξεταστικού συστήματος και η αυστηρότητα κάποιων δασκάλων. Πράγματι, εκείνη την εποχή υπήρχαν δάσκαλοι που έριχναν πολύ ξύλο στα παιδιά. Χρησιμοποιούσαν τα σύμβολα εξουσίας τους, τη βέργα και το λουρί ή και άλλες μεσαιωνικού τύπου μεθόδους (γονάτισμα πάνω στα χαλίκια, ισορροπία στο ένα πόδι...), ως παιδαγωγικό σωφρονιστικό μέτρο ή μέσω αγωγής και συμμόρφωσης των όποιων παρεκβατικών συμπεριφορών.

Όσα παιδιά πήγαιναν στο σχολείο αδιάβαστα και άγραφα, τα έβαζαν να σκάβουν τον κήπο του σχολείου (δασκάλου) ή τα έβαζαν να κόβουν ξύλα για τις ξυλόσομπες. Όταν, όμως, οι παραβάσεις ήταν μεγάλες και ηθικού χαρακτήρα τα κατέβαζαν από την καταπακτή της ακριανής αίθουσας (ανατολικής) στο υπόγειο του σχολείου, για να κάνουνε «παρέα» στα ποντίκια ή τα έβαζαν να γονατίζουνε πάνω σε αιχμηρά χαλίκια!!!...κ. ά.

Η μεγαλύτερη και η πιο μαρτυρική ποινή ήταν «*το δέσιμο των ποδιών*»: Κατά τον **Αθανάσιο Βασιλ. Λώλο**, «όταν οι δάσκαλοι ήθελαν να τιμωρήσουν τα παιδιά τους έδεναν τα πόδια με σχοινιά, τους έδιναν να κρατάνε στο χέρι ένα άδειο κουβαδάκι (βαζόγαλο) και τα έστελναν στο λάκκο -πηδώντας!! - για να τα γεμίσουν με νερό. Στην επιστροφή το ξύλο το γλύτωνα μόνο αυτός που κατόρθωνε να επιστρέψει το κουβαδάκι, έστω με λίγο νερό!!!

Αυτή η μέθοδος συμμόρφωσης οδηγούσε, μαθηματικά, τα περισσότερα αγόρια μακριά από το σχολείο ή στην καλύτερη περίπτωση στη γενική αδιαφορία για την σχολική μάθηση.

Ο Γιώργος Σπ. Πιτσινέλης, θυμάται και μας ιστορεί:

«Η συμμετοχή των παιδιών στη σχολική μάθηση έγινε πολυπληθέστατη στη δεκαετία του 1960. Στην περίοδο αυτή οι μαθητές διδάσκονταν στο νεότερης αρχιτεκτονικής διδακτήριο.

Μαζί με την αύξηση του αριθμού των φοιτούντων μαθητών μεγάλωναν και τα προβλήματα του σχολείου. Τα προβλήματα λύθηκαν ως ένα βαθμό με την αύξηση της οργανικότητας του σχολείου και τον διορισμό περισσότερων δασκάλων. Όμως, η μαζικοποίηση-αύξηση του αριθμού των φοιτησάντων μαθητών δημιούργησε νέα προβλήματα, όπως η έλλειψη αιθουσών. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της έλλειψης αιθουσών η Σχολική Εφορεία διαμόρφωσε μία αίθουσα γιαπί σε αίθουσα λειτουργική. Η ύπαρξη τριών αιθουσών βοήθησαν τους δασκάλους να οργανώσουν καλύτερα το σχολικό ωρολόγιο πρόγραμμα. Έτσι, οι μισοί δάσκαλοι και τα μισά παιδιά πήγαιναν για μάθημα στη μία βάρδια –πρωινή ζώνη- και οι άλλοι μισοί - απογευματινή ζώνη.

Επειδή η φοίτηση δεν ήταν υποχρεωτική, όσοι μαθητές δυσκολεύονταν να προσαρμοστούν στους κανόνες του σχολείου ή να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των σχολικών προγραμμάτων διέκοπταν ελεύθερα το σχολείο. Υπήρχαν, βέβαια, και πολλά παιδιά που δεν εγγράφηκαν ή δεν φοίτησαν ποτέ στο σχολείο.

Στη δική του αφηγηματική ανάμνηση **ο Γρηγόρης Αλεξ. Σκέντος**, μας είπε:

«Το 1958 η Εφορευτική Επιτροπή και η Κοινοτική Αρχή διαμόρφωσαν ένα ερειπωμένο χώρο του σχολικού κτηρίου σε σπίτι του δασκάλου-διευθυντή. Ο πρώτος που διέμενε σ' αυτό το κρύο δωμάτιο ήταν ο διευθυντής **Σπύρος Ρίγγας**, και η γυναίκα του **Ρωξάνη Φορκού**. Στη

συνέχεια διέμεναν οι δασκάλες **Κλεοπάτρα Διβάρη και Σπυριδούλα-Λούλα Κολυβά** (με την ανιψιά της την Αγγελική), και αργότερα ο **Γεώργιος Νάστος, με τη γυναίκα του Ιουλία Βρατσίστα....** (...)

Θυμάμαι πως εκείνα τα δύσκολα χρόνια οι οικογένειες πήγαιναν με τη σειρά, αλλά και με προθυμία και χαρά, στους δασκάλους λίγο φρέσκο ψωμί, λίγο τυρί, ελιές, αυγά ή κοτόπουλο...(τη σειρά τη συντόνιζε η εκάστοτε Εφορευτική Επιτροπή από ένα σχετικό κατάλογο που διατηρούσε....).

Επίσης, θυμάμαι πως για να γίνουν ευκολότερες οι συνθήκες μάθησης ... οι γονείς βοηθούσαν οικονομικά την Κοινότητα, με σκοπό να προσληφτεί και πρόσθετος-κοινοτικός δάσκαλος.

(....)

Ο Λάμπρος Π. Γιαννέλης, θυμάται και μας ιστορεί:

«Ένα Χειμώνα ο δάσκαλος Κυρίτσης; πήγε στο σχολείο και βρέθηκε σε μια μισοάδεια τάξη. Όταν μπήκε στην τάξη αντίκρισε μόνο τις μαθήτριες. Τα αγόρια απουσίαζαν γιατί είχαν πάει να στήσουν παγίδες/τσόπλακες για να πιάσουν διάφορα πουλιά. Ο δάσκαλος θύμωσε πολύ και βγήκε παγάννα για να τους πιάσει.... Τελικά, έπιασε μερικούς μαθητές... και για τιμωρία τους φόρτωσε τις πλάκες στον ώμο και τους περιέφερε στα καφενεία και τους δρόμους του χωριού!

Για την πράξη του αυτή δεν αντέδρασε κανένας γονιός.... απλά έβλεπαν την εικόνα και χαμογελούσαν! Ο μόνος που αντέδρασε ήταν ο πατέρας μου, Πάνο Γιαννέλης, γιατί μέσα στην ομάδα των συλληφθέντων ήταν και ο αδερφός μου, Χρήστος...»

Ο Δημήτρης Ι. Παπαναστάσης, θυμάται και μας ιστορεί:

«Η δασκάλα η Κλειώ, είχε ένα γιο που το λέγανε Άκη. Το παιδάκι αυτό είχε σοβαρό πρόβλημα με το έντερό του γι' αυτό ήθελε να πηγαίνει συχνά στην τουαλέτα (που ήταν ανύπαρκτη).

Μια μέρα η δασκάλα έστειλε το Νίκο Γεωργ. Πιτσινέλη, να δει-ελέγξει αν ο γιος της ενεργήθηκε κανονικά ή αν είχε διάρροια...

Ο Νίκος, όταν γύρισε στην τάξη της είπε δυνατά:

-Κυρία, κυρία, ου Άκ'ς "τσιρλίστ'κι" !! (=έκανε διάρροια!)

Και εμείς, που δεν γνωρίζαμε το δράμα που περνούσε η δασκάλα μας και ο γιος της, γελούσαμε,.... γελούσαμε!»

Δυστυχώς, το παιδάκι της έφυγε από τη ζωή τον επόμενο χρόνο!!!

Το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου μέσα από τις αφηγηματικές αναμνήσεις των τότε μαθητών της Στ' τάξης, Σωκράτη Δημ. Μήτση, Γιώργου Θεοδ. Σκαρογιάννη, Γιώργου Σπ. Πιτσινέλη, Λάμπρου Προκ. Πιτσινέλη.... κ. ά

Ο Γεώργιος Θεοδώρου Σκαρογιάννης στην σε πρώτο πρόσωπο εξιστόρησή του αναφέρει: «Τις τέσσερις τάξεις του δημοτικού της φοίτησα στο παλιό κτήριο. Εκεί μέχρι το σχολικό έτος 1955/56 είχαμε δάσκαλο τον Άρη Κατωπόδη, και δασκάλα την Κλειώ Σοφianού.

Την Ε' τάξη (το σχολικό έτος 1956/57) και την Στ' τάξη (το σχολικό έτος 1957/8) τις φοίτησα στο νέο κτήριο. Στην Ε' τάξη είχα δάσκαλο τον Λευκαδίτη Χρήστο Ροντογιάννη, και στην Στ' τον Κερκυραίο Δημ. Βοντετσιάνο. Διευθυντής του σχολείου τότε ήταν ο επίσης Κερκυραίος Σπύρος Ρίγγας.

Εγώ έμενα στον Άη- Δημήτρη. Απόμερα, μακριά από τα άλλα παιδιά του χωριού. Θυμάμαι πως όταν ήρθε η ώρα για να πάω στο σχολείο (το 1952) πήγα και κρύφτηκα, δεν ήθελα να πάω σχολείο. Τελικά, με τη

φοβέρα του πατέρα μου και την καθημερινή φροντίδα της αδερφής μου Ιουλίας, έβγαλα τις τρεις πρώτες τάξεις με πολύ καλές επιδόσεις. Το ίδιο έγινε και στις μεγάλες τάξεις.

Στις μικρές τάξεις, είχα δασκάλα την Κλειώ Σοφιανού. Θυμάμαι πως η Κλειώ είχε ένα μικρό παιδάκι που ήταν πολύ ζωηρό. Όταν ήθελε να κάνει μάθημα το έδινε τότε σε μένα και τότε στο Φώτη Ρούπα, για να το προσέχουμε/απασχολούμε. Ο Φώτης του έφτιαχνε συχνά αεροπλανάκια, και το έβαζε να τα πετά μέσα στην τάξη... Κείνες οι στιγμές ήταν οι καλύτερές μας!

Από τους 30 περίπου μαθητές που αποφοιτήσαμε, τον Ιούνιο του 1958, μόνο εγώ έδωσα εισιτήριες εξετάσεις για το Γυμνάσιο Αστακού. Αν και η τάξη μας είχε πολλούς καλούς μαθητές εν τούτοις οι νοοτροπίες της εποχής και οι οικονομικές δυσκολίες των γονιών μας, δεν τους επέτρεψαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους. ...

Κατά την αφηγηματική μνήμη της **Αγγελικής Γερογιώργου**, «οι απόφοιτες μαθήτριες του Δημοτικού των δεκαετιών 1940, 1950 και 1960 είχαν ξεγράψει τα όνειρά τους για σπουδές και όλες υπηρετούσαν την οικογένεια στις αγροτικές και τις κτηνοτροφικές εργασίες. Η μόνη προοπτική τους ήταν να παντρευτούν μέχρι τα 18 τους χρόνια!!! Κείνα τα χρόνια η κοινωνία πίστευε πως το κορίτσι που έπινε καφέ σε μεγάλο φλιτζάνι ή ήθελε να φοιτήσει στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού ή να πάει στο γυμνάσιο, ή ... ήταν «εξώλης και προώλης»!!! Και ο καημός τους για σπουδές τους ροκάνιζε καθημερινά την ψυχή τους!»

Στην αφηγηματική του μνήμη, ο **Σωκράτης Δ. Μήτσης**, αναφέρει: «... όταν έγινε η αλλαγή στο σχολικού χώρου ήμουν μαθητής της Ε' Τάξης. Τη σχολική αυτή χρονιά (1956/7) στην ΣΤ' τάξη πήγαιναν οι γεννηθέντες μαθητές του 1945 (σειρά του *Παντελή Μήτση*), στην Ε' τάξη οι γεννηθέντες το 1946, (εγγραφέντες μαθητές στην πρώτη τάξη το 1952, στην Δ' τάξη οι γεννηθέντες το 1947 (η σειρά του *Γεωργίου Ν. Μήτση* και του *Ζώη Ευστ. Μήτση*), στην Γ' τάξη οι γεννηθέντες το 1948 (*Παναγιώτας-Γιώτα και Χρυσούλα-Χρύσω Μήτση*), στην Δευτέρα τάξη οι γεννηθέντες το 1949, και στην Πρώτη τάξη οι γεννηθέντες το 1950 (*Νάσος, Βασίλης, Χρήστος Μήτσης*).

Μία ή δύο φορές την εβδομάδα οι μαθητές της Ε' τάξης και της ΣΤ' τάξης Σωκράτης Μήτσης, Γιώργος Σκαρογιάννης, Τάσος Γαλούνης, Μιχάλης Γαλούνης, Αγγελής Συργιάννης, Γιώργος Σπ. Πιτσινέλης, Νίκος Γ. Πιτσινέλης, Δημ. Ευστ. Λάκκας, Θεόδωρος-Λάκκας Γερογιώργος (Μπαρκάς), Βασίλης Φ. Ντζουροπάνος, Λάμπρος Αγγ. Πιτσινέλης κ.ά. συγκεντρωνόμασταν στο σπίτι του συμμαθητή μας Αναστάση-Τάσσου Γαλούνη, για να διαβάσουμε όλοι μαζί « το μοναδικό βιβλίο που κυκλοφορούσε τότε στο χωριό, το «πάσα ύλη» («Άπασα ύλη»), δηλαδή, το βιβλίο που είχε όλη την ύλη των μαθημάτων»!

... Υπό αυτές τις συνθήκες μάθησης ελάχιστα παιδιά προχώρησαν στα γράμματα. Η μόρφωση ελαχίστων μαθητών προχώρησε χάρη στη στήριξη που δέχθηκαν από τις οικογένειές τους και κυρίως την αγάπη, την υπομονή και την επιμονή που επέδειξαν τα ίδια.

Το Απολυτήριο του αποφοιτήσαντα το σχολικό έτος 1957-1958, Σωκράτη Δημ. Μήτση, υπογεγραμμένο από το διευθυντή του 2/θεσίου Δημοτικού Σχολείου Αρχοντοχωρίου, Σπύρο Ρίγγα, επιβεβαιώνει και τα λεγόμενα των αφηγητών....

Το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου μέσα από τις αφηγηματικές αναμνήσεις των τότε μαθητών της Στ' τάξης, Λιοπύρη Σπ. Θεόδωρου, Κώστα Μούρτου, Νίκου Μιχαήλ Σιδερά, Βασίλη Δημ. Μήτση, Χρήστου Θωμά Μήτση, Μ. Γ., Σπ. Γ., Β. Λ, Κώστα Ι. Γαλούνη, Μάχο Ευστ. Λιοπύρη, Βασίλη Σπ. Συργιάννη, Δημ. Ζ. Συργιάννη,.. κ. ά

Στην προφορική αφηγηματική του μαρτυρία ο Λιοπύρης Θεόδωρος του Σπύρου, είπε:

«Ήμουν τυχερός που στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού είχα για δάσκαλο τον Κερκυραίο Σπύρο Ρίγγα, ένα σπουδαίο άνθρωπο και αξιόλογο παιδαγωγό, ένα επιστήμονα που γεωργούσε, με καλοσύνη,

ανιδιοτέλεια, οξεία παρατηρητικότητα και περίσσια αγάπη, τον άγονο νου και την ακαλλιέργητη ψυχή μας.

Ο **παιδαγωγός Σπύρος Ρίγγας**, μας έμαθε να γράφουμε και να διαβάζουμε, μας έμαθε πώς να συμπεριφερόμαστε στους μεγαλύτερους και τους γονείς μας, πώς να βοηθάμε, να ήμαστε αλληλέγγυοι απέναντι στους αναξιοπαθόντες συμμαθητές μας (κοινωνικοί αντι ρατσιστές), να μην κοροϊδεύουμε τους συμμαθητές μας (μη χρήση λεκτικής βίας) και να απεχθανόμαστε τη σωματική βία...

Για αυτά και πολλά άλλα ο ιερέας της καρδιάς μας, ο θεός της ψυχής μας, ο δάσκαλος Σπύρος Ρίγγας, ξεχώριζε στην κοινωνία των δασκάλων.»

Κατά την αφηγηματική ανάμνηση του **Κώστα Γ. Μούτρου**, ο δάσκαλος **Δημήτριος Βοντεσιάνος**, διακρίνονταν για την υψηλή διδακτική ευαισθησία του, την ανοιχτή σκέψη του, καθώς και για την τεκμηριωμένη επιστημοσύνη του.

Επίσης, ο **Σιδεράς Νικόλαος του Μιχαήλ**, στη δική του αφήγηση μας τόνισε πως ο Κερκυραίος δάσκαλος, **Δημήτρης Βοντεσιάνος**, ήταν πολύ καλός άνθρωπος, ταπεινός, πράος, και πολύ καλός δάσκαλος-παιδαγωγός. Επίσης, θύμωνε σπάνια και σεβόταν τα παιδιά αλλά και τους γονείς τους. Μιλούσε στα παιδιά με ιδιαίτερη ευαισθησία και περίσσια αγάπη.

Ο **Βασίλης Δημ. Μήτσης** θυμάται πως ο δάσκαλός του **Δημ. Βοντεσιάνος**, ήταν μπροστά από την εποχή του, αφού αφιέρωνε παραπάνω ώρες από το επιτρεπόμενο ωρολόγιο πρόγραμμα για να μάθει στους μαθητές του Αριθμητική, Ανάγνωση, Γραμματική, και να δώσει γνώσεις παραπέρα από τη αναγκαία διδακτέα ύλη ...

Με την ευγενή και καλοσυνάτη συμπεριφορά του, με τις πολλές ιδέες και γνώσεις του έγινε, το λίγο διάστημα που έμεινε στο χωριό, κέντρο αναφοράς τόσο στα παιδιά, όσο και στους γονείς.

Οι μαθητές του (Μ. Γ., Σπ. Γ., Β. Λ, Κώστας Γαλούνης, Μάχος Λιοπύρης, Βασίλης Συργιάννης, Δημ. Συργιάννης,.) που τον γνώρισαν στα δύσκολα χρόνια των παιδικών τους χρόνων τον χαρακτήρισαν πρᾶο δάσκαλο, αληθινό και ψυχωμένο δάσκαλο, άνθρωπο χαμηλών τόνων... και με βλέμμα καθαρό. Ήταν αυτός που με τη στάση ζωής του τους άνοιξε ορίζοντες στη δική τους ζωή....

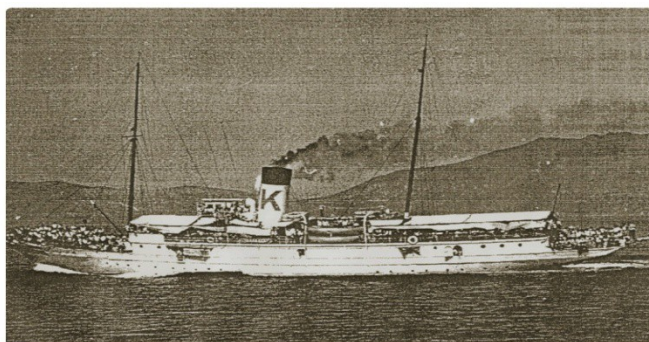
Στις αφηγηματικές αναμνήσεις του ο **Χρήστος Θ. Μήτσης**, θυμάται πως ο Λευκαδίτης δάσκαλος, **Βεργίνης Γεράσιμος**, προσπαθούσε να τους μάθει την ελληνική γλώσσα και τα μαθηματικά με ηρεμία και υπομονή, και τους δάνειζε πολλές φορές βιβλία από τη βιβλιοθήκη του σχολείου με προβλήματα αριθμητικής. Ήταν αυτός που τον προέτρεπε να λύνει προβλήματα αριθμητικής στο σπίτι και να τα παρουσιάζει στην τάξη την επόμενη μέρα, όταν αυτός θα ασχολούνταν με τους μαθητές της άλλης τάξης!

Ο Αιμίλιος Γ. Πιτσινέλης, θυμάται τα παιδικά του χρόνια και μας εξιστορεί:

«Στη δεκαετία του 1950 το χωριό βρίσκονταν σε απελπιστική κατάσταση. Παντού επικρατούσε φτώχεια και δυστυχία! Το σχολείο ήταν «πολυτέλεια» που χάναμε εμείς τα παιδιά από τη στιγμή που οι γονείς μας αποφάσιζαν να ασχοληθούμε με τις αγροτικές δουλειές ή να πάμε στην Αθήνα να εργαστούμε ως εργάτες ή εργάτριες σε εργοστάσια, εστιατόρια, βενζινάδικα, καταστήματα, σπίτια πλουσίων... κ. ά.

Προβληματισμένος κι εγώ από την πολύ κακή οικονομική κατάσταση της οικογένειάς μου αποφάσισα να φύγω για την Αθήνα. Από μικρός λοιπόν στη σκληρή δουλειά. Άλλωστε όλα τα παιδιά, αγόρια και κορίτσια, κείνη την εποχή ήταν σκληραγωγημένα. Τα περισσότερα πήγαιναν στα χωράφια ή στα ζώα από την ηλικία των 12 χρόνων.

Έτσι σε ηλικία 13 ετών πήρα το καράβι της γραμμής Το καράβι «Γλάρος»,⁵ που έκανε κάθε Πέμπτη τη γραμμή Πρέβεζα, Λευκάδα, Ζαβέρτα, Μύτικα, Κάλαμο, Αστακό, Πάτρα,..Πειραιά και βρέθηκα στην Αθήνα.

Α)Π «ΓΛΑΡΟΣ»

Μετά από περιπλανήσεις λίγων ημερών έπιασα δουλειά στη Δάφνη, στο πρατήριο-βενζινάδικο του Καλύβα. Εκεί εργάστηκα πολλές μέρες κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες! Όμως, σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, με τα πρώτα χρήματα που πήρα, οργάνωσα καλύτερα το καλυβάκι που μου είχαν δώσει για στέγαση. Επειδή το σπιτο καλυβάκι αυτό δεν ήταν ασφαλές κάθε βράδυ προσευχόμουν και έκανα το σταυρό μου! Ευτυχώς, όμως, είχα δουλειά και ήμουν καλά στην υγεία. Στο σπιτάκι αυτό φιλοξενούσα όποιον συγγενή και Ζαβιτσάνο με επισκέπτονταν ή έρχονταν για δουλειά ή για γιατρό στην Αθήνα (π. χ. τον έμπορα Γρηγόρη Μπανιά, τα παιδιά του Νικολέ, του Σκαρογιάννη, του Δρακά ...κ. ά.).

Επειδή η σκληρότητα των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης ήταν μεγάλη αναγκάστηκα να βρω διέξοδο στο νυχτερινό σχολείο. Στροβιλίζονταν συνεχώς στο μυαλό μου σκέψεις καλύτερες. Έτσι, με τη βοήθεια των τότε πολιτικών του νομού, Αθανασιάδη-Νόβα και Στ. Χούτα, εγγράφηκα σε Νυχτερινό Γυμνάσιο των Αθηνών. Η συνέχεια ήταν ακόμη πιο σκληρή. Δουλειά όλη την ημέρα και νυχτερινό σχολείο

⁵ Ανάρτηση από «Μύτικας Πρες», 2/6/2020

το βράδυ. Όμως, τα εφόδια που απέκτησα με βοήθησαν να διορισθώ στο υπουργείο και η ζωή μου να αλλάξει προς το καλύτερο...

Στην αφηγηματική του ανάμνηση ο **Σωκράτης Δημ. Μήτσης**, μας αναφέρει: «εκείνα τα χρόνια πολλά παιδιά είχανε πνευματικές δυνατότητες να προχωρήσουν στο Γυμνάσιο του Αστακού, αλλά δυστυχώς οι προτεραιότητες των γονιών μας ήταν διαφορετικές από τα όνειρά μας. Έτσι, ελάχιστοι μαθητές μπόρεσαν να δώσουν εξετάσεις και να περάσουν στο Γυμνάσιο. Ο Μιχάλης Γαλούνης και ο Γιώργος Σκαρογιάννης, με την συμπαράσταση των γονιών τους κατόρθωσαν να σπουδάσουν σε Ανώτατες Σχολές. Ο Μιχάλης σπούδασε στη Γυμναστική Ακαδημία και ο Γιώργος στην Παιδαγωγική Ακαδημία.

Εγώ, η αδερφή μου η Χρύσω, η Βασιλική Χολή, ο Γιώργος Σπ. Πιτσινέλης, ο Νίκος Γ. Πιτσινέλης, καθώς και άλλα παιδιά ... αν και είχαμε άριστες επιδόσεις εν τούτοις μείναμε «πίσω»...

Σύμφωνα με την αναμνηστική περιγραφή της **Χρύσως Δημ. Μήτση**, «...μετά το 1958/9 το σχολείο λειτούργησε με τρεις δασκάλους. Ο διευθυντής Σπύρος Ρίγγας, δίδασκε τις μεγάλες τάξεις (Ε'-ΣΤ'), η ψηλή, μελαχρινή και όμορφη δασκάλα Σπυριδούλα-Λούλα Κολουβά, δίδασκε τις μικρές τάξεις και η δυναμική Κλεοπάτρα Διβάρη, πάντα επέλεγε την Τρίτη και την Τετάρτη.

Από τη δική μου γενιά ξεχώρισαν στα γράμματα ο Σπύρος Γαλούνης, ο οποίος μετά το Γυμνάσιο Αστακού φοίτησε στη Νομική Σχολή Θεσσαλονίκης, η Μαρία Λιοπύρη που σπούδασε στη Νομική, και ο Ντίνος Π. Καϋμενάκης. Ο Ντίνος Καϋμενάκης πήγε στην Αμερική και όταν επέστρεψε εργάστηκε στην Ιντεραμέρικαν. Την ίδια σχολική περίοδο πολύ καλοί μαθητές ήταν και ο Γιάννης Νικ. Χατζαράς, που σπούδασε οικονομικά, ο Νίκος Ιωάννου Παπαναστάσης, που σπούδασε κι αυτός οικονομικά, ο Κώστας Ιωάν. Γαλούνης, που εργάστηκε στο Δημόσιο, ο Χρήστος Θωμ. Μήτσης, που σπούδασε Λογιστικά, ο Βαγγέλης Παντ. Λιοπύρης, που σπούδασε Μαθηματικός, ο Χρήστος

Ευστ. Λιοπύρης, η Αγγελική Γιαννέλη, ... και η Θεοδώρα Αν. Λιοπύρη...
κ. ά.

Δυστυχώς πολλά παιδιά αν και είχαμε πνευματικές δυνατότητες, δεν μπορέσαμε να συμπληρώσουμε τις γνώσεις μας στο Γυμνάσιο Αστακού, και η αιτία ήταν το αυστηρό εξεταστικό σύστημα, τα οικονομικά προβλήματα, αλλά και η γενικότερη συντηρητική αντίληψη των γονιών μας.

(Το αυστηρό εξεταστικό – οι συνεχείς εξετάσεις, σχολικές και εισαγωγικές- επιλέγονταν από το αστικό κράτος για να ξεχωρίσουν οι άριστοι «του Πλάτωνα» ... ώστε να πλαισιώσουν το ιδανικό, ιεραρχικό τους κράτος .....- Ήταν ένα είδος φραγμού στα παιδιά των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων, ...)

Κατά τη μαρτυρία του **Γεργίου Θ. Σκαρογιάννη** «Η δεκαετία του 1950 επέβαλε το πρότυπο του δασκάλου παντογνώστη, απέναντι σ' ένα μαθητή που όφειλε να αποδέχονταν και να αφομοίωνε κάθε γνώση που του παρείχε το σχολείο. Ουσιαστικά, ο δάσκαλος αποτελούσε το μέσον με το οποίο πέρναγαν στους μαθητές -μετέπειτα πολίτες- ιδέες και αξίες όπως: υπακοή στις αρχές της παθητικότητας, της εξάρτησης, της θρησκευτικότητας....

Χαρακτηριστική είναι η ομιλία του τότε **υπουργού Παιδείας των κυβερνήσεων της ΕΡΕ Χρ. Στράτου**, που αναφέρονταν στο ρόλο της θρησκείας στην εκπαίδευση: «...Το έθνος μας πρέπει να γίνει η χώρα του πνεύματος αν θέλει να επιζήσει. Και αυτό θα επιτευχθεί με την ανάπτυξιν και καλλιέργειαν μιας υγιούς παιδείας, μιας ολοκληρωμένης μορφώσεως δια της ορθοδόξου ημών θρησκείας...».⁶

---

⁶ *Καραφύλλης Α. Νεοελληνική εκπαίδευση: Δύο αι. μεταρρυθμιστικών προσπαθειών, Κριτική, Αθήνα, 2002, σελ 126.

Κατά τον **Νικόλαο Γ. Πιτσινέλη**, « η ετήσια αύξηση στο ποσοστό φοίτησης στο δημοτικό δεν συνοδεύτηκε και με ανάλογη αύξηση στο ποσοστό επιτυχίας στο Γυμνάσιο. Έτσι και σ' αυτή την χρονική περίοδο ο δείκτης του εκπαιδευτικού επιπέδου των μαθητών παρέμεινε σε πολύ χαμηλά επίπεδα και ο αναλφαβητισμός αντίστοιχα σε πολύ ψηλά επίπεδα (το ποσοστό αναλφαβητισμού άγγιζε περίπου το 60% για τους άντρες και το 80 % για τις γυναίκες).

Ο Κώστας Γ. Μούρτος και ο Αριστοτέλης Σπ. Καϊμενάκης υπογραμμίζουν την έλλειψη υποδομών για την ολοκληρωμένη διδασκαλία μέσα στην τάξη: έλλειψη χαρτών για την ιστορία, την γεωγραφία, τη φυσική ιστορία, έλλειψη οργάνων για τη Γεωμετρία, τη Φυσική και τη Χημεία, ... αλλά και την έλλειψη κτιριακών υποδομών που έπρεπε κάποια στιγμή να διορθωθούν.

Ο Λάμπρος Γ. Μούρτος, στην δική του αφηγηματική ανάμνηση μας είπε:

«...Οι συμμαθητές μου ήταν όλα πάμφτωχα παιδιά, κυκλοφορούσαν με μπαλωμένα ρούχα, με λιωμένα παπούτσια, με κουρεμένο κεφάλι... και το μόνο που τα ένοιαζε ήταν το πώς θα στήσουν σπουργιτο παγίδες-τσόπλακες, πώς να «χορτάσουν» παιχνίδι: πετροπόλεμο, ποδόσφαιρο, ...

Παιδιά αδύναμα, πεινασμένα... και συγχρόνως άφοβα και ατίθασα!

Το σχολείο το αγαπούσαν, αλλά αδυνατούσαν να καταλάβουν την γλώσσα που τα δίδασκε, την καθαρεύουσα.

Παιδιά που βίωσαν τις αδικίες της αγοράς, την εκμετάλλευση του «σέμπρου» και του έμπορα... Παιδιά που μάτωναν στο χωράφι, στο βουνό, στις ελιές, στα καπνά, στην οικοδομή... στις δουλειές το σπιτιού!

Παιδιά που δεν απόλαυσαν το απόλυτο των παιδικών τους χρόνων.

Παιδιά με διάσπαση – όχι προσοχής- αλλά συναισθημάτων και ψυχής.

Παιδιά με μικρό γνωστικό και συναισθηματικό υπόβαθρο.

Στη δική του αναμνηστική αφήγηση ο **Γιάννης Κων/νου Ντζουροπάνος**, μίλησε για την τραγικότητα των φρικτών συνθηκών μάθησης στο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου και απαρίθμησε τα παιδιά που κατάφεραν να δραπετεύσουν από το χωριό (τις σκληρές συνθήκες διαβίωσης...), να μάθουν «γράμματα καλά» στο Γυμνάσιο Αστακού ή της Κατούνας, να φοιτήσουν στα Πανεπιστήμια,... και να επανδρώσουν σπουδαίες θέσεις τόσο στον κρατικό μηχανισμό όσο και στον ιδιωτικό τομέα:

Μαθητές που πήγαν στο Γυμνάσιο τα χρόνια 1950-1960:

Τηλέμαχος Βελ. Χολής, Γραμματέας Κοινότητας (Γυμνάσιο Αστακού)

Αριστείδης Ζαρκαδούλας (γιος του παπα-Χριστόφορου), Ιερέας, καθηγητής Θεολογίας

Πάνος Φωτ. Ντζουροπάνος, Παιδαγωγική Ακαδημία (Δάσκαλος)

Γεώργιος Χαρ. Λιοπύρης, Αστακού-ΔΕΗ

Χρήστος Χαρ. Λιοπύρης, Καπετάνιος

Γιάννης Θωμά Μήτσης, Καπετάνιος

Χρήστος Παν. Γιαννέλης, Ασυρματιστής

Ντίνος Παναγιώτη Καϊμενάκης (Κατάρας), εργάστηκε στην ασφαλιστική Αλίκο

Μιχάλης Παν. Γαλούνης, Γυμναστή Ακαδημία

Τάκης Ζώη Γιαννέλης, Παιδαγωγική Ακαδημία (Δάσκαλος) και Μαθηματικό

Σπύρος Βελ. Χολής, Παιδαγωγική Ακαδημία (Δάσκαλος), Στέλεχος ΟΤΕ

Κακούρης Παντελής του Ν. (2 τάξεις στο Γυμν. Αστακού), Καϋμενάκης
Θεόδωρος του Παν. (2 τάξεις στο Γυμν. Αστακού, Νικολές Χαράλαμπος
του Ζώη (Γυμνάσιο Πατρών, Ναυτική Σχολή, Καπετάνιος), Νικολές Τάκης
του Ζώη, Γυμνάσιο Πάτρας (μονιμάς), **Πραμαγκιούλης Βασίλειος του
Νικ. (Νυχτερινό Πειραιά, Ανωτάτη Βιομηχανική)**, Συργιάννης Νικόλαος
του Σπ..(2 χρόνια), Δημήτριος Ν. Πραμαγκιούλης(Νυχτερινό Πειραιά) ..
κ. ά.

*

Μαρία Παντ. Λιοπύρης, Νομική

Γιάννης Χαντζαράς, Βιομηχανική

Θεοδώρα-Λόλα Αναστ. Λιοπύρη, Διοικητικός Ευαγγελισμού

*

Σπύρος Παν. Γαλούνης, Νομική

Βαγγέλης Αντ. Λιοπύρης, Μαθηματικό ...

Χρήστος Ευστ. Λιοπύρης *Υπ. Μεταφορών

Αγγελική Ζώη Γιαννέλη (4 τάξεις Γυμν.)

*

Νίκος Γιαν. Παπαναστάσης, Βιομηχανική

Κώστας Γιάν. Γαλούνης, *Υπ. Μεταφορών

Θεόδωρος-Λώλος Χριστ. Μπανιάς *Υπ. Περιβάλλοντος

Ντίνος Παντ. Λιοπύρης, Σχολή Πλοιάρχων

*

Τάκης Ζώη Συργιάννης, Βιομηχανική

Βασίλης Συργιάννης και Μάχος Λιοπύρης (2 τάξεις)

..... κ. ά.

Η Ντζουροπάνου Βασιλική του Κώστα θυμάται και μας ιστορεί:

«Δασκάλα μου ήταν και η Κλεοπάτρα Διβάρη. Αυτή ήταν ευγενική κυρία, καλοσυνάτη και πονούσα. Στάθηκε δίπλα μας, μιας και ως παιδιά της Κατοχής και του Εμφυλίου, ήμασταν ξυπόλητα, πεινασμένα, στερημένα ... και άρρωστα. Μου έχει μείνει χαραγμένη στη μνήμη μου **η μεγάλη της αγάπη** για τα παιδιά που είχαν γονείς στη φυλακή, αλλά και για τα παιδιά που πεινούσαν ή είχαν άρρωστους γονείς.

Πάντα ήταν χαμογελαστή και πρόθυμη να βοηθήσει, ειδικά στην ώρα των συσσιτίων, όπου μας φρόντιζε σαν να ήμασταν παιδιά της.

Εγώ πήγα σχολείο μέχρι την Τετάρτη τάξη, μας λέει **η Γιάννα Ευστ. Μήτση**. Η δασκάλα μου ήταν η **Ελένη Φέτση** από τη Λευκάδα. Αυτή μας έμαθε τα πρώτα γράμματα, πώς να συμπεριφερόμαστε (να έχουμε καλούς τρόπους), και να παίζουμε πολλά ψυχαγωγικά-χαρούμενα παιχνίδια. Επίσης με τις συμβουλές της μας έκανε να ωριμάσουμε πνευματικά και να γίνουμε σωστοί και χρήσιμοι άνθρωποι στην κοινωνία. Δίδασκε πάντα με ευγένεια αισθημάτων, σοβαρότητα, απλότητα... και ευσυνειδησία.. γι' αυτό και οι γονείς μας την εκτιμούσαν και της είχαν απόλυτη εμπιστοσύνη. ...

Τέλος, θυμάμαι που μας έλεγαν οι δάσκαλοι **να πηγαίνουμε στο νυχτερινό σχολείο, και στην εκκλησία του Αγίου Σπυριδώνα κάθε Κυριακή...**

Αφηγηματικές Μνήμες της Μαρίας Παντελή Λιοπύρη και της Θεοδόρας-Λόλας Αναστασίου Λιοπύρη

Η Μαρία Παντ. Λιοπύρη, θυμάται και μας ιστορεί: «...**δάσκαλός μου, στην Ε' και την Στ' τάξη, ήταν ο Κερκυραίος Σπύρος Ρίγγας. Ήταν**

εργατικός, δίκαιος, δίνονταν για την εκπαίδευσή μας και δημιουργούσε ίσες ευκαιρίες σε όλους. Υπήρχαν φορές που ήταν απαιτητικός και σκληρός. Μας έβαζε να εργαζόμαστε στην τάξη πάντα σε ομάδες. Εμένα με όριζε αρχηγό των ομάδων στα κορίτσια... Στα Ελληνικά... και την Ιστορία η ομάδα μας πετούσε. Όταν δυσκολευόμουν/μασταν να λύσω-σουμε τα πολύ δύσκολα και σύνθετα προβλήματα μου/μας τραβούσε το αυτί. Το ίδιο συνέβαινε και όταν με/μας έβρισκε να περνώ/άμε από την πλατεία ή έξω από τα καφενεία.

Σαν άνθρωπος πάντα χαμογελούσε, και προσωπικά μου άνοιγε πόρτες με τα κλειδιά της καρδιά του, σαν ήθελα κάποια βοήθεια ή συμβουλή.

Προς το τέλος της Στ' τάξης μου έλεγε συνέχεια: «Μαρία να δώσεις εξετάσεις για το Γυμνάσιο». «Μαρία, πρέπει να δω τον πατέρα σου...» κ. ά. Ο πατέρας μου αφού ενημερώθηκε από το δάσκαλο για τις δυνατότητές μου, με οδήγησε κι εμένα στο δρόμο που ήδη είχε βαδίσει ο αδερφός μου, ο Χρήστος.

Έτσι, το καλοκαίρι του 1959 μπήκα στο βανάκι του Μπάκα (Τάκη Φωτ. Λάσκαρη⁷ και πήγα στον Αστακό. Από τους 40 αποφοιτήσαντες μαθητές της Στ' τάξης μόνο εγώ έδωσα τις απαραίτητες από το νόμο εισαγωγικές εξετάσεις. Οι άλλοι συμμαθητές μου, πολλοί εκ των οποίων ήταν άριστοι, δεν ακολούθησαν τις παραιτήσεις του δασκάλου... Στην προετοιμασία μου για τις εισαγωγικές εξετάσεις, συνέβαλε κατά πολύ, και ειδικά στην επίλυση των σύνθετων προβλημάτων, και ο δάσκαλός μου..

---

⁷ Αρχοντοχώρι,

Οδηγοί και εισπράκτορες της εποχής εκείνης:

Ανάστος Λιοπύρης-Δημήτρης Μπαλώσος, Δημήτρης και Κώστας Λάσκαρης-Μπάκας, Γιώτας Λάσκαρης- Μπάκας, Χολής Άγγελος, Πανούλας, Λύτρας, Λάσκαρης, Γιάννης Σκαρογιάννης, Επ. Λιάβας, Χρήστος Αθ. Πιτσινέλης, Νίκος Γ. Πιτσινέλης και Λάκκας Δημ. Καραγιάννης

Γύρισα στο χωριό αυθημερόν με το ίδιο βανάκι και πανευτυχής. Είχα πολύ καλή απόδοση στην εξεταστική διαδικασία και ήμουν απόλυτα σίγουρη για την επιτυχία μου.

Οι μέρες περνούσαν και μέχρι να βγουν τα επίσημα αποτελέσματα ήμουν κυριευμένη από μία απερίγραπτη αγωνία. Περίμενα τον α/ξάδερφό μου, Τάκη Λάσκαρη, να μου «φέρει» τη θετική αξιολόγηση των γραπτών μου. Ωσπου, μια μέρα του Ιούλη, και ενώ έπαιζα με τις φίλες μου στη στέρνα του σπιτιού μου, άκουσα τη φωνή του ξαδέρφου μου, Δημήτρη/Τάκη «Μπάκα», να μου λέει: «Μαρία πέρασες!!» Μαρία, ετοιμάσου για τον Αστακό!!»

Κείνες τις ώρες η χαρά μου ήταν απερίγραπτη! Πετούσα από χαρά και ευτυχία! Άρχισα να φαντάζομαι τη γυμνασιακή ζωή, να πλέκω όνειρα, να σχεδιάζω τις παραπέρα σχολικές υποχρεώσεις... Άλλωστε, είχα καταλάβει ότι η γυμνασιακή μου πορεία θα εξαρτιόταν .. και από το μέγεθος της προσπάθειας μου!

Στον Αστακό η ζωή ακολούθησε το σχολικό πρόγραμμα. Ήμουν πολύ καλή μαθήτριά, όμως, βίωσα αρνητικά τον ακραίο ανταγωνισμό – έως και εκφοβισμό- που δημιουργούσαν και συντηρούσαν οι «κοσμοπολίτισσες» Αστακιώτισσες στις «χωριατοπούλες μαθήτρες» ....κ. ά.

Στην Στ΄ τάξη τη φοίτησα στο Γυμνάσιο Αγρινίου.

Το σχολικό έτος 1968/69 πέρασα στην Νομική Θεσσαλονίκης απ' όπου αποφοίτησα με άριστες επιδόσεις.

Το 1974 κατέβηκα στην Αθήνα όπου έκανα πρακτική κοντά στον δικηγόρο της οικογενείας Στράτου, Ευθύμιο-Θύμιο Κολοκύθα (Ακαρνάν). Έτσι, επί κυβερνήσεως Εθνικής Ενότητας, με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή (5η), βρέθηκα στο Υπουργείο Εσωτερικών (ο Χριστόφορος Στράτος αντικατέστησε τον Γεώργιο Ράλλη στο υπουργείο, στις 26 Ιουλίου 1974).

Παρέμεινα στο Υπουργείο Εσωτερικών και στην Υπηρεσιακή κυβέρνηση της 9ης Οκτωβρίου 1974 με υπουργό Εσωτερικών τον Παναγιώτη Ζέπο.

Στη συνέχεια, και μετά την νίκη του Κ. Καραμανλή στις πρώτες εκλογές της Μεταπολίτευσης, σχηματίστηκε η Κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή (6^η) στην οποία υπηρέτησα στο γραφείο του Υπουργού Δημοσίων Έργων, Χριστόφορου Στράτου.

Την περίοδο αυτή τοποθετήθηκα μέλος του Δ. Σ. της ΔΕΗ την οποία υπηρέτησα από θέση στελέχους και ευθύνης μέχρι τη συνταξιοδότησή μου.

Από τότε ζω στην Πάτρα. Έχω δύο γιους. Τον Ευστάθιο, καθηγητή Πανεπιστημίου στον Καναδά, και τον Αλέξανδρο, Ερευνητή στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου.

Σαν κατακλείδα θα έλεγα πως,

Ο δάσκαλός μου, Σπύρος Ρίγγας, ήταν υπέροχος άνθρωπος. Του οφείλω πολλά. Η επιτυχία μου στο γυμνάσιο ήταν και επιβράβευση και συγχρόνως αξιολόγηση των δικών του κόπων. Η παραπέρα πορεία μου στην δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν χρέος δικό μου απέναντι στις κόπους, τις θυσίες και τα όνειρα των γονιών μου. Τους οφείλω πολλά! Και όπως έλεγε κι ο Αλέξανδρος κάθε φορά που αναφερόταν –με ευγνωμοσύνη- στον δάσκαλό του, Αριστοτέλη: "Στους γονείς μου οφείλω το ζην, αλλά στον δάσκαλό μου το εν ζην" (Στον πατέρα μου οφείλω το ότι ζω, αλλά στον δάσκαλό μου ότι έμαθα να ζω καλά).

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ της Μαρίας Παντ. Λιοπύρη

Η Μαρία Παντ. Λιοπύρη, γεννήθηκε το 1947 στο Αρχοντοχώρι Αιτ/νίας. Παρακολούθησε όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου του χωριού της με άριστες επιδόσεις. Τελείωσε το σχολικό έτος 1958-1959 και στη συνέχεια, μετά από επιτυχείς εισαγωγικές εξετάσεις, φοίτησε στο 6/τάξιο Γυμνάσιο Αστακού (1959/60-1964/5. Την Στ' τάξη τη φοίτησε στο Γυμνάσιο Αγρινίου απ' όπου και αποφοίτησε το σχολικό έτος 1964/5. Πέρασε στην Νομική Θεσσαλονίκης απ' όπου αποφοίτησε με άριστες επιδόσεις.

Το 1974 κατέβηκε στην Αθήνα όπου έκανε πρακτική κοντά στον δικηγόρο της οικογενείας Στράτου, Ευθύμιο-Θύμιο Κολοκύθα (Ακαρνάν). Έτσι, επί κυβερνήσεως Εθνικής Ενότητας, με πρωθυπουργό τον Κ. Καραμανλή (5η), βρέθηκε στο Υπουργείο Εσωτερικών (ο Χριστόφορος Στράτος αντικατέστησε τον Γεώργιο Ράλλη στο υπουργείο, στις 26 Ιουλίου 1974).

Παρέμεινε στο Υπουργείο Εσωτερικών και στην Υπηρεσιακή κυβέρνηση της 9ης Οκτωβρίου 1974 με υπουργό Εσωτερικών τον Παναγιώτη Ζέπο.

Στη συνέχεια, και μετά την νίκη του Κ. Καραμανλή στις πρώτες εκλογές της Μεταπολίτευσης, σχηματίστηκε η Κυβέρνηση του Κωνσταντίνου Καραμανλή (6^η), στην οποία υπηρέτησε στο γραφείο του Υπουργού Δημοσίων Έργων, Χριστόφορου Στράτου.

Την περίοδο αυτή τοποθετήθηκε μέλος του Δ. Σ. της ΔΕΗ, την οποία και υπηρέτησε από θέση στελέχους και ευθύνης μέχρι τη συνταξιοδότησή της.

Από τότε ζει στην Πάτρα. Έχει δύο γιους. Τον Ευστάθιο, καθηγητή Πανεπιστημίου στον Καναδά, και τον Αλέξανδρο, Ερευνητή στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου.

Στην προφορική της μαρτυρία η Θεοδώρα-Λόλα Αναστασίου Λιοπύρη, μας είπε:

«Προσωπικά πάντα θα θυμάμαι τον δάσκαλό μου, τον Σπύρο Ρίγγα. Ήταν ο τύπος δασκάλου που χρειαζόμασταν όλοι οι μαθητές του σχολείου στα δύσκολα εκείνα χρόνια. Του δασκάλου αυτού του οφείλω τις γυμνασιακές μου σπουδές και την ποιότητα ζωής που εξασφάλισα με το ακαδημαϊκό απολυτήριο που απέκτησα από το Γυμνάσιο Αστακού.

Ήταν αυστηρός, αλλά και δίκαιος. Άλλωστε, είχε υπό την ευθύνη του 150 παιδιά! Μπορούσε να συγχωρήσει την τυχόν αμέλεια για τα μαθήματά μας, αλλά με τίποτα δεν συγχωρούσε την αγένειά μας και τη σκληρότητά μας. Στεκόταν δίπλα στους μαθητές και τους υποστήριζε όλους, ανεξάρτητα με το αν ήταν καλοί ή αδύναμοι, του «τάδε» ή της

«δείνας». Για εκείνον ήμασταν τα παιδιά του σχολείου και μας αντιμετώπιζε ισότιμα.

Αυτό που δεν θα ξεχάσω ποτέ από εκείνον ήταν το πόσο πολύ αγαπούσε τη δουλειά του. Έδινε απλόχερα τον προσωπικό του χρόνο τόσο στα παιδιά που κατανοούσαν εύκολα τη διδασκόμενη ύλη όσο και στους μαθητές που δυσκολεύονταν πολύ στην κατανόηση της προσφερόμενης γνώσης, κυρίως των μαθηματικών εννοιών. Ακόμη και στο διάλειμμα μας μιλούσε για τα μαθήματα και μας εξηγούσε ξανά και ξανά όσα έλεγε σε κάθε διδακτική ώρα.

Ιδιαίτερη προσοχή έδινε στους μαθητές που είχαν –κατά πως λέμε σήμερα – μαθησιακές δυσκολίες, δυσλεξία, απόσπαση, ... Εκείνη την εποχή σχεδόν κανείς δεν έδινε σημασία στις μαθησιακές δυσκολίες - πόσο μάλλον να αφιερώσει τον προσωπικό του χρόνο για να ασχοληθεί όπως πρέπει! Τα «βαφτίζανε» «μπουμπούνες», «τούβλα», «σκράπεζ» ή λέγανε πως «δεν τα παίρνει τα γράμματα» ..κ. ά. και τα άφηναν στο έλεος του θεού.

Ο κύριος Ρίγγας δεν τα αντιμετώπιζε έτσι. Ήταν σκληρός με τους συνειδητά άτακτους και πολύ τρυφερός, ενισχυτικός, ενθαρρυντικός με τα παιδιά που πραγματικά αντιμετώπιζαν προβλήματα με τη μάθηση.

Ενθαρρυντικός και ενισχυτικός ήταν και με τους καλούς μαθητές! Μας παρακινούσε συνέχεια να προσπαθούμε περισσότερο για να γίνουμε ακόμη καλύτεροι μαθητές. Στεκόταν και σε μας δίπλα και επαινούσε τα προτερήματά μας ή μας επισήμανε τις αδυναμίες μας, και μας έδινε συμβουλές ώστε να τις μετατρέψουμε σε εφόδια για το μέλλον.

Ποιο μέλλον; Που όλα τα κορίτσια, μετά την αποφοίτησή μας από το δημοτικό πηγαίναμε στο χωράφι για φύτεμα, για θέρισμα, για μάζεμα των ελιών... και τα αγόρια οδηγούνταν στο βουνό για να βόσκουν πρόβατα και γίδια;

Δεν θα ξεχάσω ποτέ κείνες τις τελευταίες μέρες του σχολείου, του σχολικού έτους 1959/60. Λίγο πριν πάρω το απολυτήριο. Ο δάσκαλός μου, και διευθυντής του σχολείου, Σπύρος Ρίγγας, λίγο πριν αποχαιρετήσει οριστικά το σχολείο και το χωριό μας, μου έδωσε το τελευταίο του μάθημα, ένα σημείωμα να το πάω στον πατέρα μου. Στο σημείωμα αυτό τον συμβούλευε να με στείλει στον Αστακό για να δώσω εισαγωγικές εξετάσεις, και να συνεχίσω οπωσδήποτε τις σπουδές μου στο 6/τάξιο Γυμνάσιο Αστακού! Το ίδιο έκανε και με άλλους καλούς μαθητές και καλές μαθήτριες, όπως τη Χρύσω Δημ. Μήτση, την Βασιλική Βελ. Χολή, τον Γιάννη Χατζαρά... κ. ά.

Τελικά, η μάνα μου έπεισε τον αρνητικό μέχρι τότε πατέρα μου κι έδωσα τις απαραίτητες εισαγωγικές εξετάσεις τις οποίες και πέρασα με επιτυχία. (ήταν βλέπεις πολυφραμελίτης και δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στα τεράστια οικονομικά έξοδα που απαιτούσαν οι σπουδές μακριά από την κύρια κατοικία: ετήσια χρηματική εισφορά- δίδακτρα, αγορά βιβλίων, έξοδα διαμονής και διατροφής, μετακινήσεις ...κ. ά.)

Με την επιτυχία μου αυτή έγινα η δεύτερη αποφοιτούσα μαθήτρια από το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου, μετά τη Μαρία Παντ. Λιοπύρη (1957-1958), που φοίτησε σε ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης.

Στον Αστακό έμεινα σε σπίτι γνωστής οικογένειας, οικότροφη από το 1960 έως το 1966. Σεβόμενη τον ιδρώτα των γονιών μου διάβαζα μόνη, με μέθοδο και υπομονή, και έτσι χωρίς να χαθεί χρόνος αποφοίτησα από το Λύκειο Αστακού το σχολικό έτος 1965-1966. Ως μαθήτρια στη Μέση Εκπαίδευση έζησα όλες τις εκπαιδευτικές αλλαγές που συντελέστηκαν στο χώρο της παιδείας, ν. 1959, ν. 1962 και ν. 1964. **(Το 1964, που ήμουν μαθήτρια της Δ΄ Γυμνασίου, με βάσει τον ν. 1964. έγινα μαθήτρια της Α΄ Λυκείου...).**

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ (6+3+3)=12/ΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Σχολικό έτος	Τάξη φοίτησης και βαθμίδα εκπαίδευσης
1959-1960	Στ΄ Δημοτικού
1960-1961	Α΄ Γυμνασίου
1961-1962	Β΄ Γυμνασίου
1962-1963	Γ΄ Γυμνασίου
1963-1964	Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ (Ν.1963/64)
1964-1965	Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
1965-1966	Γ΄ ΛΥΚΕΙΟ

Αν και οι προοπτικές για ανώτερες σπουδές ήταν ευοίωνες, εν τούτοις οικονομικοί κυρίως λόγοι δεν μου επέτρεψαν να υλοποιήσω το όνειρό μου να γίνω δασκάλα. Με τη χρήση του «Ακαδημαϊκού Απολυτηρίου» εργάστηκα στο διοικητικό τομέα του νοσοκομείου Ευαγγελισμός απ' όπου και συνταξιοδοτήθηκα.

Για όλα αυτά, όσο θα ζω, θα ευγνωμονώ και θα μνημονεύω τον εξάίρετο άνθρωπο και δάσκαλό μου, **Σπύρο Ρίγγα!** »

Τέλος,

σε μια κοινωνία που πίστευε πως η γυναίκα που έπινε καφέ σε μεγάλο φλιτζάνι, ... που ήθελε να πάει στο ΔΗΜΟΤΙΚΟ σχολείο ή σε γυμνάσιο σε άλλο τόπο, που δεν ήθελε να υπηρετήσει την οικογένεια στις αγροτικές και τις κτηνοτροφικές εργασίες ... γιατί ήταν «εξώλης και προώλης», ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ ΠΟΥ ΦΟΙΤΗΣΑΝ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΣΤΑΚΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΑΝ ΑΧΤΙΔΑ ΦΩΤΟΣ ΚΑΙ ΟΔΟΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΤΩΝ ΕΠΟΜΕΝΩΝ ΓΕΝΙΩΝ.

Συνοψίζοντας τις αφηγηματικές αναμνήσεις των παλιών μαθητών της δεκαετίας 1950-1960 θα καταλήγαμε στον παρακάτω επίλογο:

Οι Επτανήσιοι δάσκαλοί μου,

Ήταν αυτοί που « σμίλευαν 100 και πλέον ψυχές» μέσα σε μία αίθουσα !!! Ήταν αυτοί που ξόδευαν έμπνευση, κόπο για να διδάσκουν γράμματα και μαθήματα για τη ζωή. Ήταν αυτοί που δημιουργούσαν επιτυχείς επετειακές και καλλιτεχνικές θεατρικές παραστάσεις. Ήταν αυτοί που δεν μας ξεχώριζαν σε «οξύς/είς» και μικρόνους», αλλά μας έβλεπαν ισότητα και όλα ως χαρισματικά. Ήταν αυτοί που αντλούσαν δύναμη και έμπνευση από την παιδική καρδιά τους. Ήταν αυτοί που ονειρευόταν κρατώντας μία κιμωλία και ένα βιβλίο στο χέρι.

Οι δάσκαλοί μας ήταν αυτοί που μας έβγαζαν από την τάξη και μας πήγαιναν στα χωράφια, στις εκκλησίες ... και τα μνημεία όπου μας δίδασκαν τη γνώση, τον πολιτισμό .... και για τη ζωή των γονιών μας.

Οι Επτανήσιοι δάσκαλοί μας ήταν γνήσιοι, υψηλής ποιότητας άνθρωποι, και εκτελούσαν το δύσκολο και συνάμα γοητευτικό διδασκαλικό τους έργο με ψυχή και νου !!! Γι' αυτό και οι μνήμες είναι βαθιά χαραγμένες!

Εν κατακλείδι,

Συγκεφαλαιώνοντας θα λέγαμε πως

Η εκπαίδευση στο Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου κατά την περίοδο 1957-1960 μπήκε σε ράγες αναβάθμισης, αφού η κεντρική πολιτική της τότε κυβέρνησης Κ. Καραμανλή, μελέτησε τα προβλήματα της εκπαίδευσης (...) και εισηγήθηκε τρόπους αντιμετώπισής τους.⁸ Η νέα δομή της εκπαίδευσης (**6 Δημοτικό + 6 Γυμνάσιο**) ευνόησε και τους μαθητές του Δημοτικού Σχολείου Αρχοντοχωρίου. Με την καθιέρωση της «νεοδημοτικής» η μαθητική διαρροή μειώθηκε και αυξήθηκε αντίστοιχα η συμμετοχή των μαθητών στην παρακολούθηση των νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που αναπτύχθηκαν στο δημοτικό⁹. (αύξηση των ποσοστών φοίτησης των μαθητών κατά 34% περίπου) Επίσης κάποιοι μαθητές, με τη βοήθεια των εξαίρετων δασκάλων τους, άδραξαν την ευκαιρία και άρχισαν σιγά σιγά να φοιτούν στο 6/τάξιο Γυμνάσιο Αστακού.

---

⁸ Πορίσματα Επιτροπής Παιδείας 1957-1958, Αθήνα, Εθνικών Τυπογραφείων.

⁹ Πάνος Πολυχρονόπουλος, 206-207.

Κεφάλαιο 14

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Κριτική αποτίμηση των εγγράφων και των αφηγηματικών αναμνήσεων...

Μελετώντας τα σχολικά έγγραφα και τις μαθητικές καταστάσεις των σχολικών χρόνων 1949/50-1959/60 και κυρίως των πρώτων μετεμφυλιακών χρόνων, διαπιστώσαμε πως ο μαθητικός πληθυσμός του Δημοτικού Σχολείου Αρχοντοχωρίου είχε μια ιδιαιτερότητα:

Οι μισοί και πάνω μαθητές του σχολείου ήταν έφηβοι ή έφηβες δηλαδή μαθητές με βραχνές φωνές. Ήταν οι μαθητές που στερήθηκαν το σχολείο εξαιτίας του πολέμου (1940-1945). Οι μαθητές αυτοί με το που άνοιξαν τα σχολεία επαν εγγράφηκαν ... με σκοπό να πάρουν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα το Απολυτήριο του Δημοτικού.

Όσοι μαθητές δεν φοίτησαν ή δεν ολοκλήρωσαν τη φοίτησή τους στο δημοτικό σχολείο, μπόρεσαν να φοιτήσουν στο νυχτερινό σχολείο ή στο σχολείο της λεγόμενης δεύτερης ευκαιρίας. ....(Τότε άνοιγαν δουλειές στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και το Απολυτήριο του δημοτικού τους ήταν αναγκαίο.)

Βέβαια, η προσαρμογή των μαθητών αυτών στο σχολικό χώρο και το σχολικό πρόγραμμα ήταν πολύ δύσκολη. Και επί πλέον υπήρχε και το συναίσθημα της ντροπής που λειτουργούσε ανασταλτικά..... Έτσι η φοίτησή τους ήταν ελλιπής. Μα και όταν συμμετείχαν στο σχολικό πρόγραμμα η καθημερινή τους συμπεριφορά ήταν υπό την παρακολούθηση των αυστηρών δασκάλων, αφού οι μεγάλοι αυτοί μαθητές χαρακτηρίζονταν από «αγριότητα», «μη προσαρμοστικότητα», «τεμπελιά», παραβατικότητα ....κ. ά.

Κατά τις αφηγηματικές μνήμες των τότε μαθητών, το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου αντιμετώπιζε καθ' όλη τη δεκαετία 1950-1960 πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα:

1. Το κτήριο είχε πολλές ελλείψεις. Οι αίθουσες δεν επαρκούσαν. Συχνά πυκνά οι σοβάδες από τους τοίχους έπεφταν, και οι σκόνες από το νταβάνι αιωρούνταν πάνω από τα κεφάλια των παιδιών...

2. Τα παιδιά σε ποσοστό 30% εγκατέλειπαν το δημοτικό σχολείο από τη Β΄ ή Γ΄ ή Δ΄ τάξη του Δημοτικού, ενώ ένα ποσοστό 10% δεν εγγράφονταν καθόλου στο σχολείο. (βλέπε τις συγκεντρωτικές καταστάσεις)

3. Οι δάσκαλοι ήταν οικονομικά και ηθικά εξαθλιωμένοι. Οι εκπαιδευτικοί της στοιχειώδους εκπαίδευσης ως το τέλος της δεκαετίας του 1960 εργάζονταν στο σχολείο πρωί και απόγευμα (υπήρχε η λεγόμενη απογευματινή εργασία υποχρεωτική για εκπαιδευτικούς και μαθητές). Επίσης, πολλές ήταν και οι πρόσθετες εργασίες και οι υποχρεώσεις που διεκπεραίωναν οι εκπαιδευτικοί, ως οι μοναδικοί εγγράμματοι δημόσιοι υπάλληλοι.

4. Ο αριθμός των παιδιών κάθε τάξης ήταν πολύ μεγάλος και ο/η δάσκαλος/α δίδασκε σε τρεις τάξεις (80 - 100 μαθητές) αν ήτο 2/θέσιο ή σε δύο τάξεις (50-70 μαθητές) αν ήτο 3/θέσιο.,κ. ό.κ.

5. Επειδή τα θρανία ήταν ελάχιστα οι μαθητές στοιβάζονταν ο ένας δίπλα στον άλλο, ή στέκονταν όρθιοι, ή κάθονταν σταυροπόδι κατάχαμα.

6. Το σχολείο αδυνατούσε να διαμορφώσει την κοινωνία μέσω της παιδείας, αφού επί πληθυσμού 1500 κατοίκων οι 1000 περίπου δε γνώριζαν γραφή και ανάγνωση.

7. Από το Δημοτικό Σχολείο αποφοιτούσε μόνο το 30 % των αρχικά εγγεγραμμένων στην Α΄ τάξη μαθητών (βλ. μαθητική συγκεντρωτική κατάσταση)

8. Το σχολείο την περίοδο αυτή εφάρμοζε εκπαιδευτικά προγράμματα που στηρίζονταν στον εθνικισμό και στην ιδέα του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Με λίγα λόγια ο αυταρχισμός του κράτους-έθνους ξεκινούσε από το σχολείο (βιβλία, δασκάλους) και επεκτείνονταν και στην κοινωνία ... κ. ά.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μελετώντας και αξιολογώντας τα στοιχεία που βρίσκονται στα έγγραφα και τις μαθητικές καταστάσεις του Δημοτικού Σχολείου Αρχοντοχωρίου και που αφορούν τη σχολική περίοδο από το 1947/48 μέχρι το 1959/60 (ΓΑΚ Μεσολογγίου) διαπιστώσαμε πως:

Η φοίτηση των μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν σχεδόν ανύπαρκτη.

Μία στις 50.. αγροτικές-κτηνοτροφικές οικογένειες έστελνε τουλάχιστον ένα παιδί στη μέση εκπαίδευση (Ι. Παπαναστάσης, Γ. Παπαναστάσης, Θ. Σκαρογιάννης, Π. Καϋμενάκης, Ευστ. Δρακάς, Ν. Μήτσης, Ν. Χατζαράς, Φ. Ντζουροπάνος, Χαρ. Λιοπύρης, Ζ. Συργιάνη ... κ.α.).

Λιγότερες ήταν οι οικογένειες που έστελναν δύο ή και παραπάνω παιδιά τους στο γυμνάσιο (Παν. Γαλούνης, του Παντ. Λιοπύρης, του Βελ. Χολής, του Ζ. Γιαννέλης, Θωμάς Μήτσης, Ι. Γαλούνη, Πραμαγκιούλης, Τ. Λιοπύρης, Ευστ. Λιοπύρης ..... κ.ά.).

Στο γυμνάσιο φοιτούσαν παιδιά που είχαν την οικονομική και κοινωνική δυνατότητα να προχωρήσουν και στο Πανεπιστήμιο είτε προέρχονταν από οικογένειες κτηματιών, είτε εμπόρων, είτε μισθωτών.

Πίνακες που μας δείχνουν την εξελικτική μορφωτική πορεία των αποφοιτησάντων μαθητών στην εξεταζόμενη χρονική περίοδο:

Αποφοιτήσαντες, Σχολικό έτος	1948/9	1949/50	1950/51	1951/52	1952/3	1953/4
Αριθμός	6	6	*6	*14	25	29

αποφοιτησάντων μαθητών			(α' εγγραφή .. 14 Γ)	(α' εγγραφή 28, 21B)	(α' εγγραφή)	(α' εγγραφή)
% εγγραφή στο Γυμνάσιο	1	1	4	6	4 ή 16%	3 ή 10%
Απολυτήριο Γυμνασίου	0	1	0%	1	1 ή 4%	1 ή 3,5%
Αποφοίτηση από Ανώτατες σχολές	0	1 Πάνος Ντζουροπάνος	0%	1 Αν. Ζαρκαδούλας	1 ή 4% Σπ. Β. Χολή	1 ή 3,5% *Δημ Ζ. Γιαννέλης
Προσβασιμότητα κοριτσιών στη β/βάθμια και γ/βάθμια εκπαίδευση	0	0	0	0	0	0

*αριθμός αποφοιτησάντων (ΣΤ')

*σχολικά έτη:

1947/48 = 0 αποφοιτήσαντες, 0% γυμν.- 0% απολυτήριο γυμνασίου, 0% ανώτατες σχολές

1948/49 = 0 αποφοιτήσαντες, 0% γυμν.- 0% απολυτήριο γυμνασίου, 0% ανώτατες σχολές

*(Φοίτηση μέχρι Δ' τάξη – επιτυχίες στις εισαγωγικές εξετάσεις για το γυμνάσιο μηδέν-0)

Αποφοιτήσαντες, Σχολικό έτος	1953/4	1954/5	1955/6	1956/7	1957/8	1958/59
Αριθμός μαθητών (α' εγγραφή ή απ.)	29	47	33	30 (ΣΤ)	35 (Ε)	23 (Γ)
% εγγραφή στο Γυμνάσιο	3 ή 10%	1 ή 2%	0%	0%	1 ή 3%	2 +1 κορ. (4,5%) ή 15%
Απολυτήριο Γυμνασίου	1 ή 3,5%	%	0%	0%	1 ή 3%	1+1κορ= 2 ή 9%
Αποφοίτηση από Ανώτατες	1 ή 3,5%	%	0%	0%	1 ή 3%	2 ή 9%

σχολές	*Δ. Γιαννέλη ς	*Πάνο ς Κρίθ.			Γ. Θ. Σκαρο γ.	Μιχ.Γαλ. Μαρ.Λιο π.
Προσβασιμότητα κοριτσιών στη β/βάθμια και γ/βάθμια εκπαίδευση	0	0	0	0	0	1 ή 4,5% *Μαρία Παντ. Λιοπύρη

Αποφοιτήσαντες, Σχολικό έτος	1959/60	1960/1	1961/2	1962/ 3	1963/4	1964/ 5
Αριθμός μαθητών (α' εγγραφή)	24	24	21	28	40	
% εγγραφή στο Γυμνάσιο	3+1 =4 Αγγελική Ζ. Γιαννέλη ή 18%	3+1 =4 Θεοδ. Λιοπύρη) ή 18%	2 ή 10% + Νίκη Σιδερά;	3 ή 10%	8 ή 20%	
Απολυτήριο Γυμνασίου	2 ή 9%	2 ή 9%	2 ή 10%	1 ή 4%	2 ή 5% +3 ή 8% Ναυτ. Σχ.	
Αποφοίτηση από Ανώτατες σχολές	1 ή 4,5% I. N. Χατζαράς	2 ή 9% B. Παντ. Λιοπύρης Σπ. Παν. Γαλούνης	1 ή 5% Νίκος I. Παπαναστάσης	0 ή 0%	2 ή 5% Δημ. Ζ. Συργιά ννης, N. Γαλούνης	
Προσβασιμότητα κοριτσιών στη β/βάθμια και	1 ή 4 % (4 τάξεις γυμν)	1 ή 4% (4 τάξεις γυμν.)	1 Γυμν. στο Αγρίνιο	0	0	

γ/βάθμια εκπαίδευση						
------------------------	--	--	--	--	--	--

Σημείωση: Στους παραπάνω συγκεντρωτικούς πίνακες της δεκαετίας του 1950 βλέπουμε πώς:

α. Απολυτήριο του εξαχρονου προαιρετικού γυμνασίου είχαν ελάχιστοι μαθητές ή περίπου ένα ποσοστό 2 με 5 %

β. Αποφοίτηση από Ανώτατες σχολές είχαν πάλι ελάχιστοι μαθητές ή ποσοστό 2-5 % και έως καθόλου μαθήτριες δηλαδή, περίπου το 2 % με 4% του συνόλου των εγγεγραμμένων στην Α' τάξη ή των αποφοιτησάντων από την Στ' τάξη ήταν μορφωμένοι (πάνω από 95 % ήταν λειτουργικοί αναλφάβητοι)

Ανακεφαλαιωτικός πίνακας

		Έτος 1949/1950...	Έτος 1959/60
Απόφοιτοι Σχολών	Ανώτατων	0%	2%
Απόφοιτοι (εξατάξιου)	Γυμνασίου	4 %	7%
Απόφοιτοι Δημοτικού		39 %	65%
Μη Δημοτικού	απόφοιτοι	60 %	30%
Αγράμματοι		24%	15%

Κριτική αποτίμηση του πίνακα

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία του πίνακα οι μη απόφοιτοι μαθητές και όσοι εγκατέλειψαν το σχολείο από την ... Δ' τάξη ή την Ε' τάξη

καταγράφουν ένα πολύ μεγάλο ποσοστό (60% και 30% αντίστοιχα), οι δε μαθητές που έμειναν αγράμματοι εξαιτίας του ότι δεν υπήρχε η αναγκαία μέριμνα και ο απαραίτητος έλεγχος από την πολιτεία ήταν 24% και 15% αντίστοιχα. Αθροιστικά, το ποσοστό των μη απόφοιτων και των αγράμματων είναι πάρα πολύ μεγάλο (84% και 45%).

	Έτος 1949/50	Έτος 1959/60
Απόφοιτοι Ανώτατων Σχολών	0%	2%
Απόφοιτοι Γυμνασίου (εξατάξιου)	4 %	7%

Ο αξιολογικός αυτός πίνακας μας πληροφορεί πως το ποσοστό των φοιτούντων μαθητών στις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης ήταν δραματικά μικρός.

Η συνέχιση των σπουδών των αποφοιτησάντων μαθητών από το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου στο εξατάξιο Γυμνάσιο Αστακού ή της Κατούνης (υπήρχε μικρός αριθμός γυμνασίων στην περιοχή) ήταν προνόμιο των ελάχιστα εχόντων, αφού το κόστος για στέγαση-ενοικίαση σπιτιού, τροφή... και αγορά βιβλίων και σχολικών υλικών ήταν δυσβάστακτο.

Όποια παιδιά τελικά επέλεξαν να σπουδάσουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μετανάστευαν στις έδρες των κοντινών κωμοπόλεων (Κατούνα, Αστακό...) όπου και ενοικίαζαν ένα δωμάτιο για μόνιμη διαμονή. Συνήθως, και για οικονομικούς λόγους τα δωμάτια ενοικιάζονταν παρέα με κάποιο άλλο παιδί κατά προτίμηση συγγενή. Έπρεπε τα έξοδα να μοιράζονται για να υπάρχει όσο το δυνατόν μικρότερη απώλεια στο οικογενειακό τους εισόδημα.

Οι μαθητές π.χ. του Γυμνασίου Αστακού πάντα ζούσαν με στερήσεις και έγνοιες, που δεν έπρεπε να έχουν ως προτεραιότητες. Παρ' όλα αυτά

κάθε φορά που επέλεξαν να πάνε στο σπίτι τους, κυρίως τις γιορτές, δεν επέλεξαν τη συγκοινωνιακή γραμμή Αστακός – Μπαμπίνη - Αρχοντοχώρι, αλλά πεζοπορούσαν χρησιμοποιώντας πάντα το πολύωρο και κουραστικό μονοπάτι Αστακός – Δραγαμέστο – Βασιλόπουλο – Δεργοβίτσα - Αρχοντοχώρι! Γιατί πίστευαν πως μ’ αυτό τον τρόπο βοηθούσαν στα οικονομικά της οικογένειας.

Ένας άλλος λόγος, που οδηγούσε τους αποφοιτήσαντες μαθητές μακριά από σπουδές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ήταν και το αυστηρό εξεταστικό σύστημα. Οι εισαγωγικές εξετάσεις ήταν δύσκολες, και αν δεν ήσουν καλά προετοιμασμένος ή πολύ καλός μαθητής η αποτυχία ήταν δεδομένη.

Ο συνδυασμός αυτός –εξεταστικός, κοινωνικός και οικονομικός φραγμός- απέτρεψε πολλά έξυπνα παιδιά φτωχών οικογενειών να φοιτήσουν στα Γυμνάσια της επαρχίας Ξηρομέρου (Αστακού, Κατούνας...) ή ακόμη και να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση-Πανεπιστημιακές Σχολές.

***Οι Εισαγωγικές εξετάσεις στο Γυμνάσιο Αστακού-Κατούνας**

Στα παλιά τα χρόνια (μέχρι το 1974) ο αποφοιτήσας μαθητής από το δημοτικό σχολείο Αρχοντοχωρίου, για να παρακολουθήσει το σχολικό πρόγραμμα του Γυμνασίου, έδινε, βάση της επικρατούσας νομοθεσίας, εισαγωγικές εξετάσεις. Αυτές οι εξετάσεις καθορίζονταν από ένα αυστηρό πλαίσιο αξιολόγησης - βαθμολόγησης του προφορικού και γραπτού λόγου. Αποτέλεσμα αυτής της εκπαιδευτικής πολιτικής ήταν να απορρίπτεται μεγάλο ποσοστό συμμετεχόντων μαθητών.

Τούτο μας το επιβεβαιώνει και η εγκύκλια διαταγή (54520/24.4.54) η οποία προέτρεπε τους εξεταστές *«να μην είναι επιεικείς και εισάγουν*

στα Γυμνάσια όλο το πλήθος των εξεταζόμενων μαθητών» Έτσι οι εξετάσεις γινόντουσαν πολύ δύσκολες και τα παιδιά περνούσαν κυριολεκτικά από ψιλό κόσκινο.

Για να πετύχει ένας μαθητής στις εισαγωγικές εξετάσεις του Γυμνασίου χρειάζονταν γνώσεις, ικανότητα μνήμης και ικανότητα σύνθεσης των γνώσεων αυτών. Πετύχαιναν σ' αυτές μόνο οι μαθητές που από κληρονομική καταβολή είχαν γερή μνήμη και συγκρατούσαν αυτά που λέγονταν και διδάσκονταν στο σχολείο. Πετύχαιναν επίσης και οι καλοί μαθητές, αυτοί δηλαδή που με σκληρή δουλειά αποκτούσαν κριτικό πνεύμα και προσωπικές ιδιότητες.

Αποτύγγαναν αυτοί που δεν μπορούσαν να συγκρατήσουν στη μνήμη τους τη γνώση και αυτοί που για διάφορους οικογενειακούς και κοινωνικούς λόγους δεν προσπαθούσαν...

Άλλοι λόγοι που συντελούσαν στη μεγάλη αποτυχία των εξεταζόμενων μαθητών ήταν και οι ερωτήσεις: Οι ερωτήσεις που επέβαλαν οι εξεταστές ήταν ψυχρές, δύσκολες, αόριστες, πολύπλοκες, ανώτερες από την αντιληπτικότητα των παιδιών της ηλικίας των 12 ετών και έκαναν τα παιδιά να μένουν άναυδα.

Έτσι κόβονταν οι περισσότεροι ή απορρίπτονταν για την εξεταστική του Σεπτεμβρη (εξέταση δεύτερης ευκαιρίας), υλοποιώντας γενικότερα την κεντρική εκπαιδευτική πολιτική, που ήθελε τους περισσότερους να ασχολούνται με την αγροτική δουλειά.

Αυτό το πνεύμα της εχθρότητας προς τα εξεταζόμενα παιδιά ήταν σε βάρος πάνω απ' όλα των παιδιών που προέρχονταν από τα φτωχά κοινωνικά στρώματα.

Κατά τη γνώμη μας οι εισιτήριες εξετάσεις στο Γυμνάσιο ήταν εμπόδιο για τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων.

Στο δημοτικό σχολείο ολοκληρώνονταν η γενική μόρφωση των παιδιών.

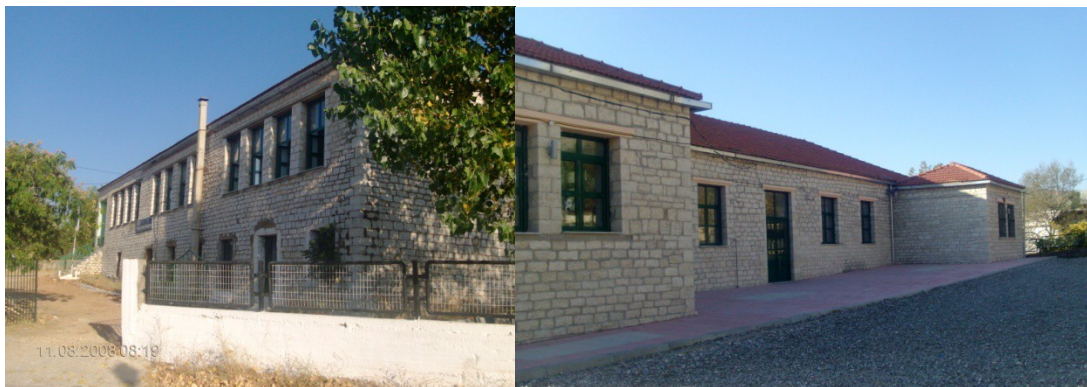
Το δημοτικό σχολείο αποτελούσε τότε τη μοναδική πηγή απ' όπου τα παιδιά αντλούσαν τη βασική μόρφωσή τους, αφού δεν υποχρεώνονταν οι γονείς να τα στείλουν σε άλλα ανώτερα σχολεία (υποχρεωτική ήταν μόνο η πρωτοβάθμια εκπαίδευση). Από αυτά ένα 20% πήγαιναν στο 6/τάξιο Γυμνάσιο (δευτεροβάθμια μη υποχρεωτική εκπαίδευση) και το 80% των παιδιών ρίχνονταν στη βιοπάλη (γίνονταν ναυτικοί, μετανάστευαν ή ασχολούνταν με βαριές γεωργο κτηνοτροφικές δουλειές).

Το δημοτικό σχολείο - σα σχολείο ζωής- αναγκαστικά ασχολούνταν (ρύθμιζε την αγωγή τους) περισσότερο με τα παιδιά που θα πήγαιναν στους "πέντε ανέμους της ζωής (80%) και λιγότερο με τα παιδιά (20%) που θα πήγαιναν να συνεχίσουν τη σχολική μόρφωσή τους στο Γυμνάσιο. Ο δάσκαλος προήγαγε τις ψυχοσωματικές δυνάμεις αυτών των παιδιών, που βρίσκονταν ναρκωμένες μέσα τους και τα βοηθούσε ώστε να τις αναπτύξουν σε προσωπικές ιδιότητες. Και παράλληλα τους έδινε τις απαραίτητες γνώσεις για να μπορέσουν στη μετα σχολική τους ζωή να είναι δημιουργικά, αυτόβουλα, ηθικά, τίμια και κοντολογίς, παιδιά με ανθρωπιά πάνω τους.

Και ποιος έφταιγε γι' αυτή την κατάσταση; Το σχολείο; Το παιδί; Η οικογένεια;

Πιστεύω απόλυτα πως καμιά ηθική ευθύνη δε βάρυνε το Δημ. Σχολείο και τον εργάτη του δάσκαλο για την κατάσταση αυτή. Ο δάσκαλος εργάτης του σχολείου αγωνίζονταν με πενιχρότατα μέσα, δίχως σταματημό, με τόσες αντιξοότητες, για να προετοιμάσει όσο γίνονταν μαθητές να ολοκληρώσουν τη γενική τους μόρφωση, ώστε να ενταχθούν στην κοινωνία με περισσότερα εφόδια, αλλά και να πετύχουν στις όποιες εξετάσεις

ΑΠΟ ΤΟ 2/ΘΕΣΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1950 ΣΤΟ
2/ΘΕΣΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΧΟΝΤΟΧΩΡΙΑΤΗ ΣΗΜΕΡΑ

Εικ. Το 2/θέσιο Δημοτικό σχολείο Αρχοντοχωρίου σήμερα. Φωτ. αρχείο Μ. Θ. Σ.

A. Αναβάθμιση σχολικού κτιρίου

Σήμερα το Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωρίου είναι αναβαθμισμένο χάρη στη συμβολή του Τοπικού Συμβουλίου και του Προέδρου της Κοινότητας Αρχοντοχωρίου Ερωτόκριτου Γαλούνη, της Δημοτικής Αρχής και του Δημάρχου Δημήτρη Τριποτσέρη, των εν Αθήναις Πολιτιστικών Συλλόγων, αλλά και πολλών ανώνυμων και επώνυμων δωρητών.

Οι εν λόγω εκπρόσωποι, φορείς και ιδιώτες υλοποίησαν προγράμματα της Νομαρχίας και της Περιφέρειας Δυτ. Στερεάς Ελλάδας και έτσι: επανα κατασκευάστηκε η σκεπή, τα πορτο παράθυρα, βιάφτηκαν οι αίθουσες, επιδιορθώθηκαν φθορές εντός και εκτός του σχολείου, ολοκληρώθηκαν οι εξωτερικές όψεις, αναβαθμίστηκε ο αθλητικός χώρος (γήπεδο), έγινε ανακαίνιση του γραφείου των δασκάλων, εγκαταστάθηκε σύστημα καλοριφέρ και νέος ηλεκτρικός εξοπλισμός, επανα κατασκευάστηκαν οι χώροι υγιεινής, τοποθετήθηκαν νέες προκάτ αίθουσες, διαμορφώθηκε ημιυπόγειος χώρος για τη λειτουργία κυλικείου, περιφράχθηκε ο σχολικός χώρος με κάγκελα και τοιχία, δενδροφυτεύτηκε ο περίξ του σχολείου χώρος, διαμορφώθηκε κατάλληλα ο αύλειος χώρος, καθώς και ο χώρος εισόδου στη σχολική μονάδα, ανακαινίστηκαν οι ξύλινες κατασκευές στις αίθουσες, ...κ. ά.

B. Παιδαγωγική αναβάθμιση

Για να υπάρχουν καλύτερες συνθήκες εκπαίδευσης των μαθητών δημιουργήθηκε και εξοπλίστηκε εργαστήριο πληροφορικής, καθώς και εργαστήριο αισθητικής αγωγής, αγοράστηκαν νέα φωτοτυπικά μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας, εξοπλίστηκε με πληροφοριακό

υλικό, καθώς και με πολλά παιχνίδια και βιβλία για τη σχολική βιβλιοθήκη...

Επιπροσθέτως, το νηπιαγωγείο με τη βοήθεια της Τοπικής και Δημοτικής Αρχής οργάνωσε την υποδοχή της υποχρεωτικής Δίχρονης Προσχολικής Εκπαίδευσης, αναμορφώνοντας τόσο τις αίθουσες (κουζίνα, χώροι υγιεινής, ξυλουργική αναβάθμιση χώρου, . κ. ά.. όσο και τον αύλειο χώρο.

Παράλληλα με τις υλικές αναβαθμίσεις είχαμε και αλλαγές στα παιδαγωγικά και αναλυτικά προγράμματα (βιβλία και μέθοδοι διδασκαλίας... κ. ..ά.). Σήμερα οι μαθητές του Δημ. Σχ. Αρχοντοχωρίου, όπως και σε όλη την Ελλάδα, διδάσκονται... σε ένα καλύτερο σχολικό περιβάλλον. Ο πρασινο μαυρο πίνακας καταργήθηκε και την θέση του την πήρε ο διαδραστικός πίνακας ή ο πίνακας αφής. Η κιμωλία καταργήθηκε και τη θέση της την πήρε ο μαρκαδόρος. (...)

Σήμερα και οι μαθητές του Δημ. Σχ. Αρχοντοχωρίου μαθαίνουν μέσα από τους υπολογιστές, τις τηλεδιασκέψεις, την εκπαιδευτική τηλεόραση, (...) μέσα από τη συμμετοχή τους στις διάφορες εκπαιδευτικές και μορφωτικές δράσεις του σχολείου και μέσα από τα νέα γνωστικά αντικείμενα (εκπαιδευτικά προγράμματα) που εφαρμόζονται και στις δύο ζώνες του σχολείου (πρωινή και ολοήμερο). Σήμερα οι μαθητές διδάσκονται και εκπαιδεύονται από εξειδικευμένους και περισσότερο εκπαιδευμένους δασκάλους .....

10

Σχολική αίθουσα, αύλειος χώρος... εργασία και χαρά στα παλιά χρόνια!

10https://www.google.com/search?rlz=1C1CHMO_elGR579GR579&q

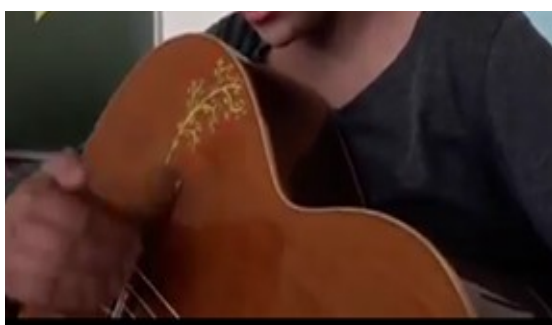

Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωριού: Σχολική αίθουσα.... εργασία και χαρά... στα σημερινά χρόνια!

Δημοτικό Σχολείο Αρχοντοχωριού, Σχολικό έτος 2016-2017

Στις φωτ. βλέπουμε: ειδική υποστήριξη, ολιστική χρήση Τ.Π.Ε., γωνιά χαλάρωσης και εργασιών, δραστηριότητες εμπνευσμένες από το μάθημα της Ιστορίας και της Μελέτης του Περιβάλλοντος.

Οι μαθητές της Ηλεκτρολογικής Εκπαίδευσης και των σύγχρονων εποπτικών μέσων διδασκαλίας (διαδραστικών πινάκων, προτζέκτορα, υπολογιστών, φωτοτυπικών μηχανημάτων, μουσικών οργάνων...), των καινοτομιών ...της εκπαίδευσης του μέλλοντος!!

Πηγές:

1. **ΤΑ ΑΠΟΣΥΡΘΕΝΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, 1858-2008**
ΧΑΡΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ
2. Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929-1932, *Μαριάνθη Μπέλλα, Εκπαιδευτικός*
3. Ιστορία της εκπαίδευσης, Βικιπαίδεια (...)
4. α). «Η Εκπαίδευση στο Αρχοντοχώρι» το 19^ο και 20^ο αι., Μήτσης Θ. Σπύρος, Κεφάλαια 8 και 9
4β). «Λησμονημένοι. Μαχητές» Μήτσης Θ. Νίκος, σελ. 13-18 και Αθ. Ν. Παπαναστάσης, Εφημ. «Νέα του Αρχοντοχωρίου», 1985.
4γ). Χ. Λέφας, σελ. 30 και σελ. 61
5. 6α. Μπουζιάκης, *Νεοελληνική εκπαίδευση (1821-1999)*, Gutenberg, Αθήνα 2003⁴, σ. 100.
6β. Α. Φραγκουδάκη, *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και φιλελεύθεροι διανοούμενοι. Άγονοι αγώνες και ιδεολογικά αδιέξοδα στο μεσοπόλεμο*, Κέδρος, Αθήνα 1986⁴.
6. Μ. Νούτσος, «Ο Δ. Γληνός και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929», *Η Αυγή*, 13 Φεβρουαρίου 2004.
7. Χ. Κάτσικας, & Κ. Θεριανός, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης. Από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι το 2007*, Σαββάλας, Αθήνα 2007, σ. 149.
8. Χάρης Αθανασιάδης « **ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΙΣΜΟΣ**» **ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΥΓΗ (1923-1925)**
Εκδόσεις: ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
9. Μαρτυρίες μαθητών της δεκαετίας 1950-1960 (διάβασε τις παραπομπές, αναφορές..)
10. Φωτογραφικό υλικό: Σταύρου Παπαναστάση, Ν. Γαλούνη, Γιώτας Χαντζαρά-Μήτση, Τηλέμαχου Λιοπύρη, Ξενοφών Κατωπόδη, Αγγελικής Ρίγγα, Άννας Ροντογιάννη, Φώτη Παν. Ντζουροπάνου, Δημήτρη Βοντετσιάνου, Σπυριδούλας Κολυβά, Άννας Σουρτζή-Μεσσήνη....
11. Απολυτήρια: Δημήτρη Ανδρ. Παπαναστάση, Μαρίας Χρ. Μπανιά, Μήτση Σωκράτη, Μήτση Δ. Χρύσως, Μήτση Δ. Βασίλη..
12. Διαδίκτυο: Ιστοχώρος Δημ. Σχολ. Αρχοντοχωρίου, blogs «Ξηρόμερο Νιους», «Μύτικας πρες».... κ. ά.

Μήτσης Θεοδ. Σπυρίδων

Συνταξιούχος Δάσκαλος